

Luther Márton ▪ Bűnbánat – Kereszttség – Úrvacsora

MAGYAR LUTHER FÜZETEK 4.

Sorozatszerkesztő: Fabiny Tibor

Luther Márton

Bűnbánat
Keresztség
Úrvacsora

Három sermo a szentségekről
1519

MAGYARORSZÁGI LUTHER SZÖVETSÉG
LUTHER KIADÓ
Budapest • 2011

Második kiadás

Eredeti címek:

Eyn Sermon von dem Sacrament der pusz, WA 2, (709) 714–723
Eyn Sermon von dem heyligen hochwirdigen Sacrament der Tauffe,

WA 2, (724) 727–737

Eyn Sermon von dem Hochwirdigen Sacrament des heyligen waren
Leychnams Christi, WA 2, (738) 742–754

Fordította:

Kozma Éva Mária

Gáncs Aladár

Muntag Andor

Wiczián Dezső

Minden jog fenntartva. Bármely másolás, sokszorosítás, illetve adatfeldolgozó rendszerben való tárolás a kiadó előzetes írásbeli engedélyéhez van kötve.

© Magyarországi Evangélikus Egyház Luther Kiadója, 2011

© Magyarországi Luther Szövetség, 1994, 2011

Tartalom

Bevezetés <i>(ifj. Fabiny Tibor)</i>	7
Miért fordítottuk – miért olvassuk? <i>(Gáncs Aladár)</i>	9
A bűnbánat szentségéről <i>(Fordította: Kozma Éva Mária)</i>	15
A keresztség szentségéről <i>(Fordította: Gáncs Aladár és Muntag Andor)</i>	26
Krisztus valóságos szent testének sakramentumáról <i>(Fordította: Wiczián Dezső)</i>	39

Bevezetés

A *Magyar Luther Füzetek* című sorozatunk 4. kiadványa Luther Mártonnak 1519-ből származó, a szentségekről szóló három fontos iratát tartalmazza.

1517 után Luthert egyre inkább sürgették barátai, hogy tisztázza a szentségekről vallott nézeteit. A reformátor ugyanis szakított a római egyháznak a hét szentségről szóló tanításával. 1519-ben Luther még három szentségről beszél (bűnbánat, keresztség, úrvacsora), de egy év múlva a bűnbánatot nem tekinti önálló sakramentumnak, hanem beolvasztja azt a keresztség szentségébe.

A három írás műfaja *sermo*, azaz prédikáció, de mindegyik a kereső, laikus emberek számára készült, tanítói céllal. Mindhárom írás a *korai reformátor* nézeteit tükrözi. Ez nemcsak abban nyilvánul meg, hogy a bűnbánatot még önálló szentségnek tartja, de a keresztségről kifejtett gondolataiban sem tapasztalható az újrakeresztelőkkel később folytatott polémia hangja, az úrvacsoráról szóló írásában még nem támadja (nyíltan) a mise és a transzubsztanciáció tanítását. Újszerű, de szigorúan biblikus megközelítésével, szemléletes magyarázatával azonban élővé és kívánatosá teszi a szokás és a gyakorlat által elkoptatott, Krisztus által rendelt ajándékokat. Luther nemcsak jelekről (*Zeichen*) és jelölt dologról, azaz jelentésről (*Bedeutung*) szól, hanem a számára legfontosabbról, a hitről (*Glaube*), ami a kettőt összeköti, és élővé teszi.

A három *sermo* 1519 októberében, novemberében, illetőleg december végén hagyta el Johann Grüenberg wittenbergi nyomdáját. Az első prédikáció 1519 végéig még négy újabb kiadást ért meg, a keresztségről szóló 1519 és 1523 között tizenhat kiadásban, az úrvacsoráról szóló 1525-ig tizennégy német kiadásban jelent meg. Még Luther életében latin fordítás is készült belőlük.

A Magyarországi Luther Szövetség örömmel fedezte fel a lassan öt évtizeddel ezelőtt kiváló teológusok által készített magyar fordításokat, amelyek egészen a közelmúltig íróasztalfiókokban lappangtak. A fordí-

tások mai lektorálását elvégeztük. Örülünk annak, hogy a fordítók közül még ma is többen élnek, és aktívan szolgálnak. Ezért kértük fel egyiküket az előszó megfogalmazására.

Adja Isten, hogy mindazok a mai olvasók, akik a *communio sanctorum*, a szentek közössége, azaz egyházunk gyógyulása és épülése érdekében a szentségek életgazdagító titkaiban szeretnének elmélyülni, ugyanolyan teológiai élményben részesüljenek, mint az újabb és újabb kiadást sürgető első olvasók 475 évvel, vagy a magyar fordításon munkálkodók öt évtizeddel ezelőtt!

1994 adventjén

Fabiny Tibor sorozatszerkesztő

Miért fordítottuk – miért olvassuk?

Előszó Luther szentségekről írott három prédikációjához

Az *Apostoli hitvallásban* valljuk: „Hiszem... a szentek közösségét.” Mindig gondolnunk kellene arra, amikor egyházunk múltjával foglalkozunk, hogy a múlttal való foglalkozás, bármily szép dolog is, ne legyen számunkra se nosztalgia, se múltba menekülés, hanem a „szentek közösségének” megélése, ahogy előbb idéztük a hitvallásból. A „szentek közössége” térben és időben azt jelenti, hogy Isten össze tud minket kapcsolni olyanokkal is, akik már előre mentek, vagy akik tőlünk távol élnek és ugyanazt a hitet vallják.

Óriási kincset jelentenek Luther írásai, és a velük való foglalkozás ma is erősítheti hitünket, ha benne nem csupán a múlt egyik alakját látjuk, hanem a Jézus Krisztusban hívők közösségének egy tagját, akinek írásai által Isten *ma is meg akar szólítani minket*.

A most megjelenő Luther-sermokat 1945 után fordítottuk. Akkor minket elsősorban az evangélizációval kapcsolatos teológiai kérdések foglalkoztattak. Az az idő más volt, mint a mai, többek között azért is, mert a háború megpróbáltatásai és a nehéz évek sokakat megpuhítottak. Sokan fogékonyak lettek Isten hívó, szavára és szomjasan hallgatták az igét. Sokan emlékszünk még a fóti vagy gyenesi konferenciákra, amelyekre tömegek jártak.

Én magam jóval később, a hatvanas években merültem bele alaposabban Luther írásaiba. A Luther-irodalom három területre osztható: Luther-életrajzok, Luther saját írásai és a teológiájáról készült tanulmányok. Ez utóbbiak igen hasznosak, de úgy érzem, Luther megismerésében elsősorban az *életrajzok* és főleg *Luther saját írásai* segítenek igazán. Évszázadok távlatából is sok mindent tudhatunk életútjáról. Nagyon fontos, hogy mielőtt reformátori munkáját tanulmányozzuk, mindennek előtt Luther, az *ember* álljon előttünk, akit Isten megszólított, kiválasztott, összetört és felemelt. Heinrich Boehmer kitűnő tanulmányában különbséget tesz Luther „megtérése” és „reformátori élménye” között. Az előbbinek következménye, hogy 1505-ben kolostorba vonul. Gyermekek-

korától fogva tele van félelemmel, Istenben a szigorú *bíró*t látja, akinek kegyelmét a szerzetesi étellel akarja kiérdemelni. Boehmer rámutat, hogy míg a szerzetesek százai megtalálják lelkük nyugalmát a kolostorban, Luther őszintén bevallja, hogy a gyónás, böjtölés után is nyugtalan, mert érzi, hogy bűnös természete nem változott meg. Az őszinteség jellemzi Luthert, és az a bátorság, hogy kitart a bibliaolvasás mellett akkor is, mikor az eleinte csak *nyugtalanabbá teszi* az igazságos és haragvó Isten miatt. Így jut el 1513-ban a döntő fordulathoz, a reformátori élményhez, amikor Róm 1,17 alapján felragyog előtte Isten atyai szeretete, és megérti, hogy Isten igazsága nem büntető igazság, hanem *kegyelmező* igazság.

Mіндеzt azért mondtuk el, mert fontos, hogy Luthert olvasva ne csak az új tanítást lássuk, hanem a *megújult embert*. A most kezünkbe kerülő írásaiban is ez az ember áll előttünk, aki új szemmel, látással tudott nézni a korabeli egyházra, papokra, teológusokra, gyülekezetekre.

A bűnbánat szentségéről

Luther 21 pontban foglalja össze mondanivalóját erről a kérdésről. Alapos és figyelmes olvasás után a mai ember is megértheti mondanivalóját. Én most csak egy-két pontot húzok alá. A 4. pontban említi, hogy sokan *tévesen* többféle utat és módszert kipróbálnak, hogy *Isten kegyelmét megvásárolják* (búcsúlevelek, zarándoklat stb.). Ma nincsenek búcsúlevelek, de van helyettük más, és ma is él az a törekvés, hogy Istent valamiképp *befolyásoljuk*. Bajban, betegségben feltámad a rossz lelkiismeret, ilyenkor megjelenik a templomban az, aki évek óta nem jár, hajlandó adakozni is. E mögött ott a gondolat: megvesztegetni Istent. *Itt ütközik a természetes emberi vallásosság a Bibliával*. Ma is időszerű hangoztatnunk: Isten előtt egyetlen ajándék a „töredelmes szív”.

Luther három dolgot tart fontosnak: a pap feloldozó szavát, az igében hallott kegyelmet, ami által békeséget kapunk, és végül a hitet, amely biztos abban, hogy a pap feloldozása igaz, mert Krisztus mondja: „*amit feloldasz, oldva lesz...*”. Sajnos ma sokan nem értik ezeket, és az ige és a feloldozás mellett *sok minden másban keresnek nyugalmat*. Min-

dennapi példa: megkérdezek valakit, „Hogy vagy?” – „Jól vagyok” – mondja, és sürgősen „lekopogja”, mert nem meri lekopogás nélkül mondani. Ne tévesszen meg minket, hogy az ilyesmin mosolygunk, mert valójában megkötözöttségről van szó. *Isten gondviselő szeretete az ilyennek nem elég, nem bízik egyedül Istenben, ezért másképp is biztosítani akarja magát.*

Végül kitérek a 21. pontra, ami gyakorlati kérdés, mert a gyónással kapcsolatos. Luther arról beszél, hogy a pap vagy bármely keresztyén ember vigasztalhatja a bűne miatt kétségbeesett embert: „Vigasztalódj, bűneid meg vannak bocsátva...” Ez a feloldozás, amelyet Jézus tanítványaira bízott, hogy azt bátran gyakorolják.

A keresztség szentségéről

Luther kiadós fejtegetésében teljes képet ad a keresztség jelentőségéről. A víz használata nem a tisztálkodásra, hanem a *meghalásra* utal. Ezt sajnos ma is csak nagyon kevesen tudják! A keresztség jelentése: a bűnnek való boldog meghalás, és az Isten kegyelméből való boldog feltámadás. A meghalásnál „én”-ünk halálba adásáról van szó. Több ige is alátámasztja ezt, például Gal 2,20 vagy Fil 1,21. Ez a meghalás a keresztyén élet titka. Korunk gyakran hangoztatott jelszava az „önmegvalósítás”. Nos, a Biblia épp az ellenkezőjét kívánja! Az „én” kifejlesztése lehet szépnek tűnő program – de csak annak, aki még nem tudja, hogy az „én” kicsoda, micsoda...

A keresztség nem nevelést, fokozatos javulást ígér, hanem a szívünk, természetünk, *énünk* félre tételét. Figyeljük meg, hogy Luther *boldog* meghalásról beszél. Tehát nem savanyú, komor kegyességről, mert hiszen a hívő tudja, hogy mennyi áldás lesz abból, ha énjét háttérbe szorítja. Luther megemlíti, hogy sajnos sokan elhanyagolják a bűnös természet megöklését (7. pont). Igen fontos a 16. pont, amely szerint a keresztség szükségessé és hasznossá tesz minden szenvedést és különösen a „halált”. Luther tanításában tehát komoly értelmet kap a szenvedés, amitől minden keresztyén ember szabadulni akar, pedig a szenvedés

sokszor elősegíti a bűnök megoldóklését, vagyis azt a „programot”, amit a keresztség előír számunkra.

Jó lenne, ha ebből megértenénk, hogy a keresztség nem valami „szép” szokás, vagy pláne babonás dolog, hanem Isten munkájának kezdete, amely a szülőket bizony sok mindenre kötelezi...

Krisztus valóságos szent testének sakramentumáról

Két ponton tartom rendkívül időszerűnek Luthernek ezt az írását, éppen ma. Így fogalmazhatnám saját szavaimmal Luther látását: az úrvacsora megszabadít a magányosságtól, és megszabadít a látható világ bűvkörétől. A keresztségben csak elkezdődik az új élet, de a keresztyén ember itt, a földön állandó kísértés és veszedelem közepette él. Ezekkel szemben egymaga nem állhat meg. Ezért nagyon szomorú, hogy a vallásos emberek nagy tömegei nyíltan is hangoztatják, nekik nem kell templom, gyülekezet, úrvacsora. Magányosan próbálják végigjárni az életutat, és feltétlenül elbuknak, összeroppannak a bűnök, kísértések, betegségek és a halál szorításában. Az úrvacsora kínálja a drága lehetőséget: *nem vagy egyedül, bűneidet, terheidet együtt hordozza veled Krisztus és a veled úrvacsorázó gyülekezet*. Így valósul meg a „szentek közössége”, amiről már a bevezetésben szóltunk.

Fájó dolog, hogy ma a közösségek széthullásának korát éljük. Ennek jelei mutatkoznak a családban, sőt a gyülekezetben is. Különösen városban tapasztaljuk, hogy a templomban egymás mellett ülők egymás nevét sem tudják, így hogy is tudnának bajban, betegségben segíteni egymásnak, vigasztalni egymást?

Pedig az úrvacsora azért van, hogy igazi közösséggé formálja a gyülekezetet, hogy az egy test és egy vér vétele által valóban testvérekké legyenek.

A mai gyülekezet súlyos torzulása az *elvilágiasodás*. Ez a másik pont, ahol telibe találhat minket Luther üzenete. Mi ez a torzulás? A látható dolgok – test, pénz, siker – bűvöletében élünk. Csak ezekben bízunk. Az úrvacsora Krisztus és a gyülekezet láthatatlan javait kínálja. Luther rámutat arra, hogy a láthatók egyszer úgyszólván elvételnek. Szerinte az úrva-

csora hathatósan *segít a láthatóktól való elszakadásban*. Földi sorsunk az, hogy a világ egyrészt ingerel, csábít, másrészt rémít. És végül át kell mennünk a halál borzalmán. De éppen itt jön az úrvacsora, amely ezek ellen felvértez. Hadd idézzem a 22. pont csodálatos mondatát: „A keresztség új életre vezet be ezen a földön, a kenyér (vagyis az úrvacsora) pedig a halálon át az örök életre visz.” Ebben a mondatban, úgy érzem, minden egyes szót örömmel olvashatunk, és szinte minden szót külön meg kellene köszönnünk. Luther írása különösen is szól a mai emberhez, és kedvet és biztatást ad az úrvacsora vételére.

Gáncs Aladár

A bűnbánat szentségéről

1. A bűnbánat szentségében kétféle megbocsátás van: a büntetés elengedése és a véték megbocsátása. Az elsőről, a büntetés elengedéséről szoltam már eleget abban a sermóban, amelyet még a búcsúról írtam. Ez nem is olyan fontos, sőt mérhetetlenül csekélyebb, mint a véték megbocsátása, melyet isteni vagy mennyei búcsúnak nevezhetnénk, mert senki más, csak Isten adhatja mennyből.

2. A két megbocsátás különbsége ez: a búcsú, avagy a büntetés elengedése, az elégtételhez felvett cselekedeteket és ezek terhét veszi el, és kiengeszteli az embert a keresztyén egyházzal külsőképpen. A véték megbocsátása, avagy mennyei búcsú, pedig elveszi a szív Istennel szembeni félelmét és balgaságát, és könnyűvé teszi a lelkiismeretet belsőleg, kibékíti az embert Istennel. Ez tulajdonképpen és valójában a bűnök megbocsátása, hogy az ember bűnei ne marják és ne nyugtalanítsák többé, hanem boldog bizalom töltse el, hogy azokat Isten mindenkorra és örökké érvényesen megbocsátja.

3. Ahol az ember nem talál, és nem érez magában ilyen lelkiismeretet és Isten kegyelme iránti boldog szívet, ott nem segít semmiféle búcsú, még ha a valamikor is kibocsátott összes búcsúcédulákat megvásárolná, mert búcsú és búcsúcédulák nélkül lehet üdvözülni és a bűnökért megfizetni vagy eleget tenni a halál által. De örvendő lelkiismeret és Isten előtt könnyű szív nélkül (azaz a véték megbocsátása nélkül) senki sem üdvözülhet. És sokkal jobb lenne, ha nem váltanának búcsút, nehogy erről a bűnbocsánatról elfeledkezzenek, vagy ne gyakorolják komolyan naponként, minél többször.

4. Az ilyen bűnbocsánathoz és a szív bűnök miatti megnyugtatóhoz többféle út és mód van. Egyesek búcsúlevelek és búcsú által gondolják ezt elérni, ide-oda szaladgálnak, hol Rómába, hol Szent Jakabhoz, búcsút váltanak itt és ott. Mindez hiábavaló és téves. Ezzel csak rosszabb lesz, mert Istennek magának kell a bűnöket megbocsátani és békességet adni a szívnek. Mások sok jócselekedetben fáradoznak, és túl sokat böjtöl-

nek és dolgoznak, annyira, hogy ezáltal megnyomorítják testüket, és balgán bánnak testükkel, azt gondolva, hogy erőszakos cselekedeteik révén megszabadulhatnak bűneiktől, és szívüknek nyugalmat szerezhetnek. Mindkét csoport hibája, hogy előre akarnak jócselekedeteket tenni, mielőtt a bűneik megbocsáttattak volna. Holott előbb kell a bűnöknek megbocsáttatni, mielőtt a jót cselekszik, és nem a cselekedetek űzik ki a bűnt, hanem a bűn kiűzése cselekszi a jót. Mert a jócselekedeteknek örvendő szívvel és Isten iránti jó lelkiismeretben kell történniük, azaz bűnbocsánatban.

5. A bűnbánat méltóságos, kegyelemteljes, szent szentsége a jó út és a helyes mód, melyen kívül nem található más, amelyet Isten minden bűnös vigasztalására adott, amikor Szent Péternek mint az egész keresztyén egyház képviselőjének a kulcsokat adta, és mondta Máté 16-ban: „*amit megkötész a földön, kötve lesz az a mennyekben is, és amit feloldasz a földön, oldva lesz az a mennyekben is*” [19. vers]. Istennek ezt a szent, vigasztaló, kegyelemteljes szavát minden keresztyén embernek nagyon meg kell szívlelnie, és nagy hálával magába fogadnia, mert ebben van a bűnbánat szentsége, a lelkiismeret vigasza és békéje, a szív minden öröme és boldogsága, szemben minden bűnnel, a lelkiismeret minden rettegetésével, kétségbeesésével és a poklok kapuinak kísértésével (*Anfechtung*).

6. A szent bűnbánat szentségébe három dolog tartozik. Az első az absolutio, a pap szavai, amelyek mutatják, mondják és hirdetik neked, hogy megszabadultál, és bűneidet Isten megbocsátotta Krisztusnak Péterhez intézett és fent idézett szava szerint és azok ereje által. A másik a kegyelem, ami a bűnbocsánat, a lelkiismeret békéje és vigasztalása az igék szerint. Azért nevezik ezt sakramentumnak, szent jelnek, mert benne külsőképpen halljuk az igét, amely belső lelki javakat jelent, amelyek a szívet megvigasztalják és megbékítik. A harmadik a hit, amely erősen bizonyos abban, hogy az absolutio és a pap szava igaz Krisztus ezen igéjének ereje által: „*amit feloldasz, oldva lesz...*” stb. Egyedül ezen a hiten fordul meg minden, mert egyedül cselekszi, hogy a szentség azt eredményezze, amit jelent, és hogy mindaz valósággá legyen, amit a pap mond. Mert ahogyan hiszed, úgy lesz. E nélkül a hit nélkül minden absolutio, minden szentség hiábavaló, sőt többet árt, mint használ. Az egyházatyák-

nak van egy közös mondásuk: „Nem a szentség, hanem a szentséget hívő hit veszi el a bűnt.” Szent Ágoston szerint a szentség nem azért veszi el a bűnt, mert kiszolgáltatják, hanem mert hiszik. Ezért a hit minden igyekezetével komolyan kell venni a szentségben való hitet, és ezért a következőkben mindezt tovább kifejthetjük.

7. Ebből következik először, hogy a bűnbocsánat és a mennyei búcsú nem adatik senkinek sem a saját bűnei feletti bánata, sem az elégtétel cselekedetei érdeméért, hanem egyedül Istennek azon ígéretébe vetett hitért, hogy „*amit feloldasz, oldva lesz...*” stb. Bár a töredelmet és a jócselekedeteket nem szabad elhagyni, de ezekre semmiképpen sem lehet építeni, hanem egyedül Krisztusnak arra a bizonyos ígéjére, amely biztosít arról, hogy ha a pap feloldoz, akkor fel is vagy oldva. Töredelmed és cselekedeteid megcsalhatnak, és az ördög hamar semmivé teszi ezeket a halálban és a kísértésben. De Krisztus, az Istened nem hazudik, sem nem inog meg, és az ördög az ő ígéjét nem tudja semmivé tenni. Ha erre építesz szilárd hittel, úgy azon a kősziklán állsz, amellyel szemben a pokol kapui és minden hatalma sem állhat meg.

8. Következik továbbá, hogy a bűnbocsánat sem a pápai, sem a püspöki, sem a papi, sem semmiféle emberi hivatalé vagy hatalomé a földön, hanem egyedül Krisztus ígéjében és hitedben van. Nem akarta ugyanis a mi vigasztalásunkat, üdvösségünket, bizalmunkat emberi szóra vagy cselekedetre építeni, hanem egyedül önmagára és ígéjére meg cselekedetére. A papok, püspökök, pápa csak szolgák, akik eléd adják Krisztus ígéjét, amelyben bízhat, és erős hittel támaszkodhatsz rá, mint erős sziklára. Így tart meg az ige, és bűneidnek meg kell bocsátatniuk. Nem a papok, püspökök, pápa miatt kell az ígét tiszteletben tartani, hanem az ige miatt a papokat, püspököket, pápát, mint akik Istened ígéjét és bűneidtől való szabadulások üzenetét hozzák.

9. Következik továbbá ebből, hogy a bűnbánat szentségében és a bűnbocsánatban a pápa vagy egy püspök sem tesz többet, mint a legegyszerűbb pap, sőt ahol nincsen pap, ugyanezt megteszi akármelyik keresztyén ember, még ha nő vagy gyermek is. Amikor keresztyén ember mondja neked, hogy Isten megbocsátja bűneidet a (Krisztus) nevében stb., és ezt az ígét szilárd hittel elfogadod, mintha Isten maga szólna hozzád, akkor ugyanebben a hitben bizonyosan fel vagy oldozva. Ennyire kizárólag az

Isten igéjébe vetett hiten múlik minden, mert pápa, püspök, pap semmit sem tehetnek hitedhez, ugyancsak senki sem hirdetheti a Péternek mondott „közönséges” igénél jobban Istennek igéjét a másoknak, hogy amit feloldasz, oldva lesz. Ennek az igének minden absolutióban benne kell lennie. Sőt minden absolutio ezen múlik. De mégis meg kell tartanunk a felsőbbség rendjét, és nem vethetjük meg, ám meg ne tévedjünk abban, hogy a szentségnek nagyobb hatást tulajdonítsunk, ha azt püspök vagy pápa adja, mint amikor pap vagy laikus adja, mint ahogyan a pap miséje és keresztsége és Krisztus testének nyújtása éppen úgy érvényes, mint ha a pápa vagy püspök maga tenné, ugyanúgy az absolutio, azaz a bűnbánat szentsége is. A tőlük kapott szentséget nagyobbá vagy jobbá nem teszi, hogy az absolutiót bizonyos esetekben maguknak tartják fenn. Ha a misét, a keresztséget és ezekhez hasonlókat fenntartják egyeseknek, ezzel a keresztség vagy a mise értékéhez nem tesznek hozzá, sem el nem vesznek.

10. Ezért, ha hiszel a pap szavának, amikor feloldoz (azaz Krisztus nevében és az ő igéjének erejével feloldoz, és mondja: „feloldozlak bűneidtől”), úgy a bűneid bizonyosan fel vannak oldozva Isten, minden angyal és minden teremtmény előtt, nem teérted, nem a papéért, hanem Krisztus igaz igéjéért, aki nem hazudik, amikor azt mondja: „*amit feloldasz, oldva lesz...*” Ha pedig nem hiszed, hogy valóban megbocsáttatnak bűneid, és valóban megszabadultál tőlük, úgy pogány vagy, nem keresztyén, és hitetlen Urad, Krisztusod iránt, ami a legsúlyosabb Isten elleni bűn. Semmiképpen se menj el paphoz, ha nem akarsz hinni absolutiójának; hitetlenségeddel nagy kárt okozol magadnak. Mert ilyen hitetlenséggel Istenedet hazugnak minősíted, aki papja által mondja, hogy szabad vagy bűneidtől. Te pedig azt mondod: „én nem hiszem, vagy kételkedem ebben” – éppen mintha bizonyosabb lennél gondolataidban, mint Isten igéjében, holott minden gondolatot hagynod kellene és Istennek a papok által mondott igéjének teret kellene engedned rendíthetetlen hittel. Mi a különbség, ha kételkedsz abban, hogy absolutiód Istennek tetszik-e, és szabad vagy-e bűneidtől, vagy ha mondanád, Krisztus nem szólt igazat, és nem tudom biztosan, hogy valóban érvényesnek tartja-e Péternek mondott szavát: „*amit feloldasz, oldva lesz...*”? Ó, Isten őrizzen minden embert ilyen ördögi hitetlenségtől.

11. Ha feloldoznak bűneidről, igen, ha bűnös lelkiismeretedet egy kegyes keresztyén ember megvigasztalja, férfi, nő, fiatal vagy öreg, úgy olyan hittel kellene fogadnod, hogy inkább hagynád magadat széttépni, ismételten megölni, sőt, minden teremtményt tagadnál inkább, mintsem hogy kételkedj abban, hogy ez Isten előtt így van. Isten ugyanis azt parancsolta nekünk, hogy higgyünk kegyelmében, és bízunk, hogy bűneinkre bocsánatot kaptunk. Mennyivel inkább kell hinned ezt, ha neked erről emberen keresztül jelet ad. Nincs nagyobb bűn, mint ha nem hiszünk a bűnök bocsánatáról szóló tételt, amelyet a hitvallásban naponként imádkozunk. Ez a bűn a Szentlélek elleni bűn, mely erősíti és örök időkre megbocsáthatatlanná teszi az összes többi bűnt. Ezért nézd, milyen kegyelmes Istenünk és Atyánk van nekünk, aki nemcsak ígéri bűneink bocsánatát, de meg is parancsolja a legsúlyosabb bűn terhe alatt, hogy higgyük el neki, hogy azok megbocsáttatnak. Ugyanezzel a parancsával örvendő lelkiismerethez juttat, míg a legszörnyűbb bűn képével a bűnöktől és a rossz lelkiismerettől akar megszabadítani.

12. Egyesek arra tanítanak bennünket, hogy bizonytalanok legyünk, és hogy bizonytalanoknak kell lennünk az abszolutióban, és kételkednünk kegyelembe fogadottságunkban és abban, hogy bűneink meg vannak-e bocsátva, mert nem tudhatjuk, hogy a bűnbánatunk elegendő-e, vagy hogy eleget tettünk-e bűneinkért. A papok tudatlansága miatt sem lehetséges egészen méltó bűnbánat. Őrizkedjél az ilyen csábító, nem keresztyén fecsegőktől. A pap nem lehet biztos a töredelmedben és hitedben, de ez nem tesz semmit. Neki elég, hogy gyómsz, és abszolutiót óhajtasz, azt adja meg neked, és köteles is ezzel. Mennyire lesz ez javadra, ezt hagyja Istenre és a te hitedre.

Ne vitatkozz azonban arról, hogy bűnbánatod elegendő-e vagy sem, hanem légy bizonyos abban, hogy minden igyekezeted, bűnbánatod nem elegendő, és ezért menekülj Isten kegyelméhez, és légy egészen biztos az ígében, amelyet a szentségben hallasz. Fogadd be szabad, örvendő hittel, és semmit sem kételkedve. Kegyelembe fogadtattál, nem a te érdemedért vagy töredelmedért, hanem az ő kegyelmes isteni irgalmasságából, mely teljesen ingyen ígéri, kínálja és adja a bűnök bocsánatát, hogy így ne magadért, sem cselekedeteidért, hanem kedves mennyei Atyád kegyelméért és irgalmasságáért tanulj imádkozni a bűn, a lelkiis-

meret és az ördög minden kísértésével szemben. Azután annál inkább bánd meg azokat, és tégy eleget, amennyire csak tudsz, és hagyd, hogy a Krisztus igéjében ígért meg nem érdemelt megbocsátás tiszta hite vezéreljen.

13. Akik azonban nem akarnak békességet, azok azt vélik, hogy eleendő bűnbánatot és cselekedetet végeztek. Azon felül, hogy Krisztust hazugnak bélyegzik és a Szentlélek ellen vétének, ráadásul a bűnbánat méltóságos szentségével méltatlanul bánnak. Elveszik megérdemelt jutalmukat, tudniillik homokra építenek, inkább bíznak magukban, mint Istenben. Ebből aztán következnie kell lelkiismeretük egyre növekvő nyugtalanságának és annak, hogy lehetetlen dolgok után törekszenek hiába. Alapot és vigasztalást keresnek, és soha sem találják, míg az ilyen eltévelyedés vége be nem következik: a kétségbeesés és örök kárhozat. Mert mi mást keresnek ezek, mint hogy saját cselekvésük által bizonyosak akarnak lenni, mintha cselekedeteikkel akarnák Isten igéjét megerősíteni, amely által pedig nekik kellene a hitben megerősödniük. A mennyet igyekeznek alátámasztani, amelybe pedig nekik kellene kapaszkodniuk, azaz nem engedik Istent irgalmasnak lenni, és csak bíróul akarják, mintha nem bocsáthatna meg semmit ingyen, hacsak nem lett előre megfizetve. Pedig az egész evangéliumban egyetlen emberről sem olvasunk, akitől valami mást követelt volna, mint hitet. Minden jócselekedetét ingyen, kegyelemből juttatta a méltatlanoknak és bűnösöknek. Azután parancsolta, hogy éljenek igazul, és menjenek el békességben.

14. Legyen mindegy, hogy egy pap tévelyeg-e, vagy meg van-e kötözve, vagy könnyelműen oldoz, ha őszintén és hittel elfogadod az ígét, amennyiben tévedéséről vagy megkötözött voltáról nem tudsz, sem le nem nézed, úgy annak ellenére fel vagy oldozva, és tiéd a szentség teljes egészében. Ahogyan mondtuk, nem a paptól, nem a te cselekedetedtől függ, hanem egészen a hitedtől, amennyit hiszel, annyid van. E nélkül a hit nélkül, még ha lehetséges is lenne, hogy az egész világ töredelme a tiéd legyen, úgy mégiscsak Júdás töredelme lenne az, mely Istent inkább haragra gerjeszti, mintsem kiengeszteli. Mert semmi sem békíti ki Istent jobban, mint ha őt azzal tiszteljük, hogy igazságos és kegyelmes, ezt pedig nem cselekszi más, csak aki hisz az ő igéjében. Így magasztalja Dávid: „Uram, te türelmes, irgalmas és igaz vagy”; és ugyanez az igaz-

ság megszabadít bennünket minden bűntől, ha mi hitünkkel ehhez az igazsághoz tartjuk magunkat.

15. Ebből következik, hogy Szent Péter kulcsai és hatalma nem hatalom, hanem szolgálat. A kulcsok nem Szent Péternek, hanem nekem és neked adtak. A kulcsok – tiéd és az enyém, mert Szent Péternek nincs szüksége rájuk mint püspöknek vagy pápának, és nem is az ő hasznára van, hanem az minden előnyük, hogy a bűnösöknek segítenek, hogy lelkiismeretük megvizsgáltódjon és megerősödjön. Krisztus így rendelte, hogy az egyházi hatalom szolgálat legyen, hogy a lelkészek a kulcsokkal semmiképpen se maguknak, hanem mindannyiunknak szolgáljanak. Ebből tehát látható, hogy a pap nem tesz többet, hanem csak az igét mondja, ezzel már megvan a szentség. Ez az ige Isten ígéje, ahogyan megígérte. A papnak elegendő jele és oka van az abszolutióhoz, ha látja, hogy az abszolutiót kívánják. Ennél többet tudnia nem köteles. Ezt azért mondom, hogy a kulcsok legkegyelmesebb hatását szeressék és becsüeljék, és ne vessék meg egyesek visszaéléseiért, akik semmi többet nem tudtak használatukról, hanem kiátkoznak, fenyegetnek és gyötörnek velem, merő zsarnokságot csinálnak az ilyen kedves, vizsgátló hatalomból, mintha Krisztus csak az ő akaratukat és hatalmukat erősítette volna meg a kulcsokkal.

16. Nehogy ismét valaki azzal vádolhasson, hogy tiltom a jócselekedeteket, azért mondom, hogy nagyon komolyan kell a bűnbánatot és a szenvedést, a gyónást és a jócselekedeteket végezni. Azt azonban, amennyire csak tudom, kihangsúlyozom, hogy a szentségekben való hitet hagyják meg a legfőbb jónak és annak az örökségnek, amellyel Isten kegyelmét elnyerjük. Ezután kell sok jót tennünk, egyedül Isten tiszteletére és felebarátaink javára, nem pedig azért, hogy ezekre hagyatkozzunk, mint a bűnök megfizetésére elegendőkre. Isten ingyen, szabadon adja a kegyelmét. Ugyanígy mi is ingyen és szabadon szolgáljunk neki. Mindazt, amit mondtam erről a szentségről, azoknak mondtam, akik szeretnének bűneiktől megszabadulni, és jámborak lenni, akiknek lelkiismerete szomorú, nyugtalan, megzavart, megrettent, akik szeretnének bűneiktől megszabadulni, és kegyesek lenni, de nem tudják, hogyan kezdjék el, pedig ők igazán töredelmesek, sőt, túlságosan töredelmesek és csüggetegek. Ezeket vizsgátlja Isten Ézsaiás próféta által a

40. fejezetben: „Hirdessétek a csüggedőknek és mondjátok nekik: *consolamini*, vigasztalódjatok, nézzétek, itt van a ti Istenetek”, és Krisztus Máté 11-ben: „*Jöjjetek énhozzám mindnyájan, akik megfáradtatok, és meg vagytok terhelve, és én megnyugvást adok nektek*” [28. vers] stb. A keményszívűeknek azonban, akik még nem kívánják a lelkiismeret vigasztát, s akik ezeket a gyötrődéseket nem érezték, azoknak a szentség nem használ, azokat Isten rettenetes ítéletével előbb meg kell puhítani és porhanyóvá tenni, hogy ők is keressék a szentségnek ilyen vigasztalását, hogy ők is megtanuljanak sóhajtani utána.

17. Ha valakit a gyóntatásban meg akarnak kérdezni, vagy önmagát akarja megvizsgálni, hogy van-e igaz töredelme vagy sem, úgy legyen. Csak soha senki ne legyen olyan szentelen Isten szemei előtt, hogy azt mondja, van elegendő töredelme, mert ez elbizakodottság és hazugság. Senkinek sem elegendő a töredelme bűneiért. Sokkal fontosabb annak megvizsgálása, hogy erősen hiszi-e a szentséget, azt, hogy bűnei megbocsáttak, hasonlóan, ahogy Krisztus szólt a gutaütöthöz: „Higgy, fiam, úgy megbocsáttattak a te bűneid”, és az asszonynak: „Higgy, leányom, a te hited meggyógyított!” Az ilyen vizsgálat egészen ritka lett ebben a szentségben, minduntalan csak bűnbánattal, bűnnel, elégtétellel és búcsúval van dolgunk, és így vak vezeti a világtalant. A szentségben a pap szavaival valóban Isten üzenetét hozza a bűnök és vétkek megbocsátásáról. Ezért leginkább az után kellene neki kérdeznie és annak utánanéznie, hogy az ember képes-e ennek az üzenetnek a befogadására. Erre azonban semmilyen más módon nem válhat képessé, hanem csak ennek az üzenetnek hittel történő fogadása és óhajtása által. Bűnről, töredelmről és jócselekedetéről prédikációkban kell beszélni, a szentség és a gyónás előtt.

18. Megtörténhet, hogy Isten egy embernek bűnei bocsánatát nem engedi meglelni, és megmarad lelkiismeretének vergődése és nyugtalan-sága a szentség után is, mint annak előtte. Itt bölcsen kell eljárni, mert hitében van a nyomorúsága. Lehetetlen, hogy a szív ne legyen boldog, ha hiszi bűnei bocsánatát, ahogyan nem lehetséges, hogy ne legyen szomorú és nyugtalan, ha nem hiszi a bűnök bocsánatát. Ha Isten gyengének engedi maradni a hitet, azon ne essünk kétségbe, hanem fogadjuk mint próbatételt és kísértést, melyen keresztül Isten az embert próbára

teszi, indítja és ösztönzi, hogy annál inkább kiáltson és könyörögjön ilyen hitért, és az evangéliumbeli megszállott apjával együtt mondja: „Ó, Uram, segíts az én hitetlenségemen!”, és az apostolokkal: „Ó, Uram, sokasítsd meg a mi hitünket!”. Így tanulja meg az ember, hogy minden az Isten kegyelme: a szentség, a bocsánat és a hit. Elengedve magát kétségbeesik önmaga felett, és egyedül Isten kegyelmében reménykedik, és abba kapaszkodik szüntelenül.

19. Más dolog a bűnbánat és a bűnbánat szentsége. A szentség az előbb említett három dologból áll: Isten igéjéből, azaz az abszolutióból, ennek az abszolutiónak hittel való elfogadásából és a békességből, azaz a bűnök bocsánatából, amely bizonyosan követi a hitet. A bűnbánat felosztása is hármas: töredelem (*contritio*), gyónás (*confessio*) és elégtétel (*satisfactio*).

Amint a töredelem sokféle visszaélését megmutattam az előzőekben, hasonlóan van a gyónással és az elégtétellel is. Sok könyv tele van ezekkel a dolgokkal. Sajnos azonban kevés könyv van a bűnbánat szentségéről. Ahol azonban a szentséget hitben helyesen használják, ott a bűnbánat – töredelem, gyónás és elégtétel – ugyancsak könnyű, és nincs veszély, hogy kevés vagy sok lenne, mert a szentségben való hit minden egyenetlenséget elsimít, minden űrt kitölt. A szentségi hit birtokában senki sem tévedhet, legyen szó töredelemről, gyónásról vagy elégtételről; aki hisz, szentségben él, de ha mégis tévedne, úgy nem árthat neki. Ahol azonban nincsen ez a hit, ott semmilyen töredelem, gyónás, elégtétel nem elegendő. Ebből következik a sok könyv és tanítás a töredelemről, a gyónásról és elégtételről, amellyel sok szívet megfélemlítenek, hogy gyakran gyónjanak, miközben azt sem tudják, bűnük hétköznapi-e vagy halálos. De hadd szóljunk még egy kicsit többet erről.

20. A hétköznapi bűnöket nemcsak a papnak, hanem egyedül Istennek is meg lehet vallani. Így azonban egy új kérdés vetődik fel: mi a halálos és mi a hétköznapi bűn. Nem volt soha, és nem is lesz olyan doktor, aki annyira tanult lenne, hogy biztos szabályt mondhatna a hétköznapi-nak a halálostól való megkülönböztetésére, kivéve az Isten parancsainak durva áthágását, amilyen a házasságtörés, gyilkosság, lopás, rágalmozás, csalás, gyűlölködés és ezekhez hasonlók. Egyedül Isten ítéletén fordul meg, mely más bűnöket tekint még halálosoknak. Az ember nem tudja

felismerni, ahogyan a 19. zsoltár mondja: „Ó, Isten, kicsoda ismerheti meg bűneit? Tisztíts meg a rejtett bűnöktől!” Ezért a titkos gyónásba csak azok a bűnök tartoznak, amelyeket nyilvánvalóan halálosaknak ismerünk, és melyek az ember lelkiismeretét éppen akkor nyomják és rémítik, mert ha minden bűnt meg kellene gyónni, minden pillanatban gyónni kellene, mert ebben az életben sohasem vagyunk bűn nélkül. Még jócselekedeteink sem lesznek soha tiszták és bűn nélküliek. De mégsem haszon nélküli, hogy kis bűnöket is meggyónunk, különösen, ha nem tudunk halálos bűnről. Mert mint mondtam, a szentségben Isten igéjét hallani, s ezáltal a hit egyre erősödik. És még akkor is, ha nincs mit megvallani, éppen a hit kedvéért hasznos lenne hallani az absolutiót, vagyis Isten szavát. Így az ember egyre inkább hozzászokna ahhoz, hogy higgyen a bűnök bocsánatában. Azért mondtam, hogy a szentségben való hit cselekszik meg mindent, akár túl sok, akár túl kevés a gyónás. Minden javára van annak, aki Isten szentségében és szavában hisz.

Az elégtételről legyen elég most ennyi, hogy a legjobb elégtétel az, hogy az ember nem vétkezik többé, és felebarátjának minden jót megtesz, legyen az barát vagy ellenség. Erről ritkán tárgyalnak, csak felajánlott imádságokkal akarnak mindenért megfizetni.

21. Ez az a hatalom, amely által Máté 9-ben mondja a hitetlen írástudóknak, hogy „Ti tudjátok, hogy az ember fiának van hatalma a földön a bűnöket megbocsátani – ezt mondta a gutaütöttnek: Kelj fel, vedd az ágyadat és menj házádba. És felkelt és házába tért. Amikor a nép ezt látta, csodálkozott, és dicsőítette Istent, aki az embernek ilyen hatalmat adott.”

A bűnök megbocsátásának hatalma nem más, minthogy egy pap, sőt szükségből minden keresztyén ember mondhatja a másiknak – ha bűneiben nagyon megszorodottnak és meggyötörtnek látja – örvendezve ezt a felmentő ítéletet: „Vigasztalódj, bűneid meg vannak bocsátva.” Aki ezt elfogadja és hiszi mint Isten igéjét, annak bűnei bizonyosan megbocsáttattak. Ahol azonban nincs hit, nem segít semmit, még ha maga Krisztus vagy Isten mondaná is ki ezt a felmentő ítéletet, mert Isten senkinek sem adhatja, aki azt nem akarja elfogadni. Az nem akarja elfogadni, aki nem hiszi, hogy adatik neki. Nagyon tiszteletlen Isten igéje iránt, mint fentebb mondtam. Látjátok tehát, hogy az egész egyház

bűnbocsánattal van tele, de kevesen vannak, akik valóban befogadják és elnyerik, mert nem hisznek, hanem cselekedeteikkel akarják magukat biztosítani.

Tehát igaz, hogy a pap valóban megbocsátja a bűnt és vétket, de nem adhat a bűnösnek hitet, mely a bűnbocsánatot ajánlja és elfogadja. Ezt Istennek kell adni, de a bocsánat mindenképpen valóságosan olyan igaz, mintha Isten maga mondaná, akár megragadja a hit, akár nem. Ez a hatalma a bűnöket megbocsátani, vagyis Isten helyett „ítéletet” mondani az Ószövetségben sem a főpapnak, sem az alsóbb rendű papnak, sem a királynak, sem prófétának és senkinek a nép között nem volt, hacsak külön nem parancsolta neki Isten, mint Nátánnak Dávid király esetében. Az Újszövetségben, ha nincs jelen pap, minden keresztyén embernek megvan ez a hatalma, éppen Krisztus ígérete alapján, ahogyan azt Péternek mondotta: „*amit feloldasz a földön, oldva lesz az a mennyekben is*”.

Ha ezt egyedül Péternek mondotta volna, úgy nem mondotta volna Máté 18-ban a többieknek: „*amit feloldotok a földön, oldva lesz a mennyekben is*” [18. vers]. Itt az egész keresztyénséghez és minden egyes hívő emberhez külön szól.

Ilyen nagy dolog hát, hogy valaki keresztyén ember: Istent nem lehet teljesen szeretni és dicsőíteni, még ha nem is akadna nekünk több, mint-hogy hallgathatunk valakit ilyen ígéket szólni hozzánk. A világ keresztyénekkal van tele, és senki sem törődik ezzel, sem nem ad hálát ezért Istennek.

Summa summarum:

Aki hisz, annak	minden javára válik, semmi sem árt;
-----------------	--

Aki nem hisz, annak	minden árt, semmi sem használ.
---------------------	-----------------------------------

(Fordította: Kozma Éva Mária)

A keresztség szentségéről

1. A keresztség – görögül *baptismos*, latinul *mersio* – azt jelenti, valamit egészen belemeríteni a vízbe, úgy, hogy az fölötte összecsapjon. Most azonban sok helyen nem szokás a gyermekeket a keresztvízbe süllyeszteni és belemeríteni, hanem csak kézzel leönteni a keresztvízzel. Azonban mégis úgy kellene lennie és az lenne helyes, hogy amint a *Taufe* szó mondja, a gyermeket, illetve mindenkit, akit megkeresztelnek, egészen a vízbe süllyesztenék és merítenék, és onnan kiemelnék. Most kétségtelen: a németben a *Taufe* szócska a *Tiefe* szóból származik, mert amit az ember megkeresztel, mélyen a vízbe süllyeszti. Ezt követeli a keresztség jelentése is, mert az azt jelenti, amint hallani fogjuk, hogy az óembernek és a testtől és vértől való bűnös születésnek egészen meg kell fojtatnia az Isten kegyelme által. Azért jelentésének megfelelően kell végrehajtani és igazi tökéletes jelt adni hozzá.

2. A keresztség külső ismertetőjel vagy jelszó, amely elkülönít minden meg nem keresztelt embertől, hogy azáltal minket úgy ismerjenek meg, mint Krisztusnak, a mi Urunknak népét, akinek a zászlója alatt (ti. a szent kereszt alatt) állandóan küzdenünk kell a bűn ellen. Ezért nekünk ennél a szentségnél három dologra kell figyelniünk: a jelre (*Zeichen*), a jelentésre (*Bedeutung*) és a hitre (*Glaube*). A jel abból áll, hogy az embert az Atya, Fiú, Szentlélek nevében a vízbe süllyesztik: azonban nem hagyják őt benne, hanem ismét kiemelik. Ezért mondják: „aus der Taufe gehoben”. A jelben tehát meg kell lennie mindkét dolognak, a bemeztetésnek és a kiemelésnek is.

3. A jelentése: a bűnnek való boldog meghalás és Isten kegyelmében való feltámadás, hogy ti. az óember, aki bűnben fogantatott és született, itt megfojtatik és új ember jön elő és támad fel, aki kegyelembe született. Ebben az értelemben nevezi Szent Pál Titusz 3-ban a keresztséget az újjászületés fürdőjének, mert az ember ebben a fürdőben újjászületik és megújul, amint Krisztus is mondja János 3-ban: hacsak újjá nem születetek, víztől és (a kegyelemnek) Lelkétől, nem mehettek be a mennyek or-

szágába. Mert amiképpen kiemeltetik a gyermek anyjának méhéből és megszületik, és ezzel a testi születéssel bűnös ember és a haragnak gyermeke lesz, akként emeltetik ki az ember a keresztségből és születik lelkiileg, és ezáltal a kegyelemnek gyermeke és megigazult ember lesz: így fulladnak meg a bűnösök a keresztségben, és az igazság jön a bűnök helyébe.

4. A keresztség jelentése, a bűnöknek a meghalása, vagy megfulladása ebben az életben nem megy végbe teljesen, amíg az ember test szerint is meg nem hal, és teljesen porrá nem lesz. A sakramentum vagy a keresztség jele már megtörtént, ezt szemünkkel látjuk. A jelentés, azaz a lelki keresztség, a bűnök megfulladása, állandóan tart, amíg élünk, és csak a halálban lesz igazán teljessé, mert akkor merítették bele az ember igazán a keresztségbe, és történik meg az, amit a keresztség jelent. Ezért ez az egész élet nem más, mint megszakítás nélküli lelki keresztség, egészen a halálig. És aki megkereszteltetett, az halálra ítéltetett, mintha azt mondaná a pap, amikor keresztel: látod, bűnös test vagy, azért megfojtalak téged az Isten nevében, és halálra ítélek az ő nevében, hogy veled együtt minden bűnöd meghaljon és megsemmisüljön. Így mondja Szent Pál Róma 6-ban: Krisztussal együtt eltemettettünk a halálba a keresztség által. Minél előbb hal meg az ember a keresztsége után, annál előbb lesz teljessé a keresztsége, mert a bűn nem szűnik meg egészen, amíg ez a test él, amely annyira bűnbe fogantatott, hogy a bűn a természete; amint a próféta mondja: íme, én bűnben fogantattam és bűnben hordozott engem az anyám [Zsolt 51,7]. Ezen nem lehet másképpen segíteni, csak úgy, ha a test bűneivel együtt meghal és semmivé lesz. Így a keresztyén ember élete semmi más, mint a boldogító meghalásnak az elkezdése, a keresztségtől fogva a sírig. Mert Isten teljesen újjá akarja teremteni őt az ítélet napján.

5. Ugyanis a keresztségből való kiemelés is gyorsan megy végbe. De amit jelent, a lelki születés, a kegyelem és igazság megsokszorozódása, noha a keresztséggel kezdődik, szintén a halálig, sőt az ítélet napjáig tart. Csak ott lesz igazán teljessé az, amit a keresztségből való kiemelés jelent: ott fogunk a halálból, büntől és minden gonosztól testben-lélekben tisztán feltámadni, és azután örökké élni. Akkor fogunk igazán kiemeltetni a keresztségből és tökéletesen megszületni, a halhatatlan mennyei élet-

nek igazi keresztelési ingét magunkra venni. Ez az, amikor a keresztszülők azt mondják a gyermeknek a vízből való kiemeléskor: lásd a te bűneidet, most megfulladtak, Isten nevében átveszünk téged az örök, ártatlan életre. Mert így fognak az angyalok az ítélet napján minden megkeresztelt, kegyes keresztyén embert kiemelni, és akkor valóban beteljesül, amit a keresztség és a keresztszülők csak jeleznek. Így mondja Krisztus Máté 24-ben: elküldi az ő angyalait, és egybegyűjtik az ő választottait a négy szelek felől, kelettől nyugatig.

6. Ezt a keresztséget jelezte régen az özönvíz, amelyet Noé átélt. Akkor az egész világ megfulladt, nyolc ember: Noé, három fia és feleségeik kivételével, ezek a bárkában megmenekültek. Hogy a világ emberei megfulladtak, azt jelenti, hogy a keresztségben a bűnők megfojtatnak: azonban az, hogy a nyolc ember a bárkában megmenekült mindennemű állattal együtt, azt jelenti, hogy az ember a keresztség által üdvözülni, ahogy azt Szent Péter második levelében magyarázza [2Pt 2,5]. Nos, a keresztség sokkal nagyobb özönvíz, mint amilyen amaz volt, mert az nem fojtott meg több embert, mint egy nemzedéket: de a keresztség folytonosan megfojt minden embert az egész világon. Krisztus születésétől fogva az ítéletnapig. Ez a kegyelem özönvize, míg az a haragnak özönvize volt. Ezt jelenti be a 29. zsoltár: Isten új, folytonos özönvizet fog adni [10. vers]. Mert kétségtelenül sokkal több ember keresztteltetik meg, mint ahány az özönvízbe megfulladt.

7. Ebből következik: igaz ugyan, hogy az ember, amikor kijön a keresztségből, tiszta és bűnnélküli, egészen ártatlan. De ezt sokan nem helyesen értik: azt gondolják, nincs itt többé semmi bűn, lusták és hanyagok lesznek a bűnös természet megöklésében, s ugyanúgy viselkednek egyesek a gyónás után is. Ezért (ahogy fent mondtuk) helyesen kell érteni és tudnunk, hogy testünk, amíg itt él, természettől gonosz és bűnös. Isten, hogy ezen segítsen, azt határozta, hogy egészen mássá és újjá akarja teremteni. Amint Jeremiás 18-ban mondja: a fazekas azt a fazekat, amely nem jól sikerült, újra összegyúrja az agyaggal, azután másik fazekat készít, olyat, ami neki tetszik. Így vagytok (mondja Isten) ti az én kezemben. Vagyis mi az első születésnél nem jól sikerültünk. Ezért újra a földbe vet bennünket a halál által, és újjáteremt minket az utolsó napon, hogy akkor jól sikerüljünk, és bűn nélkül legyünk. Ezt a végzést

kezdi végrehajtani a keresztségben. Ez jelenti, amint már mondtuk, a halált és az utolsó napon való feltámadást. Ami tehát a szentség jelentését vagy jegyét illeti: a bűnök az emberrel együtt meghaltak már, és ő feltámadt, és ezzel a sakramentum már végbement: de a szentség műve még nem ment végbe teljesen, azaz a halál és az utolsó napon való feltámadás még hátra van.

8. Eszerint az ember teljesen tiszta és ártatlan, a sakramentum értelmé szerint. Ezzel nem mondtunk mást, csak azt, hogy ő bírja az Isten jelét, a keresztséget: ez azonban azt jelenti, hogy bűneinek meg kell halniuk, és neki is meg kell halnia kegyelemben, és fel kell támadnia az utolsó napon, hogy büntől tisztán és ártatlanul, örökké éljen. Így a sakramentumra való tekintettel igaz az, hogy a büntelen ártatlan, de amíg ez nem megy végbe teljesen, és ő még a bűnös testben él, még nincs bűn nélkül és nem minden vonatkozásban tiszta, inkább csak elkezdett tiszta és ártatlan lenni. Ezért támadnak fel az életkor előrehaladásával természetes bűnös ösztönei: harag, tisztátlanság, gerjedelem, fösvényesség, gögösség és ehhez hasonlók: mindezekből semmi sem lenne, ha a bűnök a sakramentumban már mind megfulladtak volna és holtak lennének. Most azonban a halál és az utolsó napon való feltámadás által leendő megfojtásuk csupán jelezve van. Ezért panaszkodik Pál Róm 7-ben [18. vers]] és minden szentek vele együtt, hogy bűnösök és a bűn természetükben van, ámbar ők megkereszteltek és szentek voltak, és ez azért van, mert a természetes, bűnös vágyak mindig feltámadnak, amíg élünk.

9. Most azt mondd: mit használ nekem a keresztség, ha nem irtja és pusztítja ki teljesen a bűnt? Itt kell helyesen értelmezni és ismerni a keresztség szentségét: abban segít neked a keresztség nagyméltóságú szentsége, hogy Isten itt veled szövetséget köt, és veled egy lesz, kegyelmes és vigasztaló szövetségben.

Először: amennyiben te magadat a keresztség szentségének és jelenetésének átadod, azaz meg kívánsz halni bűneiddel együtt és az utolsó napon újjáteremtetni, amint azt a szentség kijelenti – ahogy már mondtuk –, Isten ezt elfogadja tőled, megkereszteltet téged, és attól az órától fogva elkezdd újjáteremtteni; kiönti rád kegyelmét és Szentlelkét, aki hozzáfog, hogy a természetet és a bűnt megölje, s hogy a halálra és az utolsó napon való feltámadásra elkészítsen.

Másodszor: elkötelezed magad, hogy így maradsz, és bűneidet, ameddig élsz, mindig jobban és jobban megoldódkod, egészen a halálig. Ezt is elfogadja Isten, és életeden át sok jó dologgal és többféle szenvedéssel nevel téged. Ezzel ő azt teszi, amit a keresztségben kívántál, hogy ti. te a bűnöktől meg akarsz szabadulni, meg akarsz halni és az utolsó napon fel akarsz támadni, hogy így a keresztséged teljességre jusson. Ezért olvasuk hát és látjuk, hogy miképpen engedi szeretett szentjeit gyötrődni és sokat szenvedni, hogy ezáltal ők megölettesenek, a keresztség szentségének eleget tegyenek, meghaljanak és újjá legyenek. Mert ha ez nem történik és mi nem szenvedünk és nem próbáltatunk, akkor a gonosz természet az embert legyőzi, a keresztséget hiábavalóvá teszi, bűnbe esik, és ugyanaz a régi ember marad, aki volt.

10. Így most, amíg fennáll a te szövetséged Istennel, Isten kegyelmet tanúsít, és kötelezi magát, hogy bűneidet, amelyek a keresztség után is a természetedben vannak, nem fogja beszámítani. Nem tekinti azokat, sem el nem kárhoztat értük; megelégszik azzal és tetszése van abban, hogy te állandóan gyakorolod magad, és azokat megölni kívánod, és tőlük halálad által meg akarsz szabadulni. Ezért bár bűnös gondolatok és kívánságok is támadnak benned, sőt, olykor vétkezel és elesel, ha mégis újra felállsz, és újra felveszed a szövetséget, a szentség és a szövetség ereje által kivettetnek (a bűnök), ahogy szent Pál Róma 8-ban mondja [1. vers], nem kárhoztat a természetes, bűnös, vétkes hajlamért senkit, aki Krisztusban hisz, ha azt nem követi, bele nem egyezik. És szent János evangélista levelében azt mondja: és ha valaki bűnbe esik, van szószólónak Isten előtt, Jézus Krisztus, aki engesztelő lett a mi bűneinkért [1Jn 2,1]. Mindez megtörténik a keresztségben, mert Krisztus adatik nekünk benne, ahogy még a sermo folyamán hallani fogjuk.

11. Ha ez a szövetség nem volna meg, és Isten nem hunyna szemet kegyelmesen, akkor egyetlen bűn sem volna elég kicsi ahhoz, hogy az minket mégis ne kárhoztatna; mert Isten ítélete egyetlen bűnt sem tűrhet el. Ezért nincsen nagyobb vigasztalás a földön, mint a keresztyénység. Ez által jutunk a kegyelem és irgalmasság ítélete alá, amely a bűnt nem ítéli el, hanem sok gyakorlás által kiűzi. Ebben az értelemben mondja Szent Ágoston e finom megállapítást: a bűn a keresztségben egészen megbocsátatik, nem úgy, hogy az többé már nincs, hanem úgy, hogy nem szá-

míttatik be. Mintha azt mondaná: a bűn ugyan a testünkben marad a halálig, és szüntelenül feltámad, de amíg nem egyezünk bele, vagy nem maradunk benne, a keresztség által az rendeltetett felőle, hogy nem visz kárhozatra, és nem árthat, hanem naponként egyre inkább kiirttatik, egészen a halálig. Ezért ne rettenjen meg senki, ha a gonoszra kedvet és kívánságot érez is, ne csüggedjen el, még ha elesett is, hanem gondoljon keresztségére, és boldogan vigasztalódjék meg azon, hogy itt Isten arra kötelezte magát, hogy megöli a bűneit, és nem számítja be kárhozatra, hacsak ő nem törődik bele, és nem marad meg bennük. Ezek a dühöngő gondolatok és kívánságok ne legyenek okai a csüggedésnek, sőt, az elbukás se, hanem mintegy figyelmeztetésül vegyük Istentől: az ember arra gondoljon, amit keresztségénél mondott Isten, és hívja Isten kegyelmét, gyakorolja magát a bűn elleni harcban, még a halált is kívánja, hogy megszabaduljon a bűntől.

12. Most még a szentség harmadik részéről, a hitről kell beszélnünk. Azaz erősen kell hinnünk, hogy a szentség nem csupán jelzi a halált és az utolsó napon való feltámadást, amely által az ember újjá lesz, hogy azután bűn nélkül örökké éljünk, hanem ezt már bizonyosan elkezdte és eszközli is. Továbbá, hogy szövetséget létesít köztünk és Isten között, hogy mi meg akarjuk öldökölni a bűnöket és harcolni ellenük egészen halálunkig, ő viszont ezt javunkra fordítja, és kegyelmesen cselekszik velünk, mindaddig, amíg tiszták nem leszünk a halál által, s nem ítélt meg szigorúan azért, hogy mi ebben az életben nem vagyunk bűn nélkül. Így megérted, hogyan lesz az ember a keresztségben ártatlan és a bűnöktől tiszta, és hogyan marad mégis sok gonosz hajlammal telve. Tehát nem nevezhető más értelemben tisztának, csak úgy, hogy elkezdi tisztává lenni, és most ennek a tisztaságnak a jelét és szövetségét nyerte el, és mind egyre tisztábbá kell válnia. Ezért Isten nem számítja be viszsamaradó tisztátlanságát, és így inkább Isten kegyelmes beszámítása által, mint lényege szerint tiszta. Amint a próféta mondja a 32. zsoltárban [1–2. vers]: boldogok, akiknek bűnük megbocsáttatott, boldog az az ember, akinek Isten bűneit nem számítja be.

Ez a hit a legszükségesebb, mert ez minden vigasznak az alapja. Akinek ez nincs meg, annak kétségbe kell esnie bűneiben. Mert a keresztség után vissamaradt bűn azt eredményezi, hogy a jócselekedetek Isten

előtt mégsem tiszták. Ezért tartsa magát az ember merészen és szabadon a keresztséghez, állítsa azt szembe minden bűnnel és a lelkiismeret minden rettegésével, és mondja alázatosan: én ugyan jól tudom, hogy semmi tiszta cselekedetem nincs, azonban meg vagyok keresztelve, és ebben Isten, aki nem hazudhat, elkötelezte magát, hogy bűneimet nem számítja be nekem, hanem megöli és eltörli azokat.

13. Így most megértjük, hogy a keresztség alapján meglévő ártatlanságunkról csakis az isteni irgalmasság alapján beszélhetünk. Mert ő elkezdte azt, és türelmes a bűnnel szemben, úgy tekint bennünket, mintha bűn nélkül volnánk. Innen érthetjük meg azt is, hogy miért nevezi az Írás a keresztyéneket az irgalmasság gyermekeinek, a kegyelem népének, Isten jó akarata embereinek. Azért, mert ők a keresztség által elkezdtek tisztává lenni, s Isten irgalmasságából nem fognak fennmaradt bűnük miatt elkárhozni, míg majd a halál által az utolsó napon teljesen tisztává lesznek, ahogyan arra a keresztség jegyével utal. Ezért nagyon tévednek, akik azt gondolják, hogy ők a keresztség által már egészen megtisztultak: félreértésben élnek, amikor nem öldöklük meg bűneiket: nem ismerik el bűneiket, megkeményednek azokban, és így keresztségüket egészen hibaválóvá teszik. Külső cselekedetekhez ragaszkodnak, ezek leple alatt a gőg, a gyűlölet és más természetes gonoszság, melyekkel nem törődnek, csak még erősebb és nagyobb lesz. Nem, ez nem így van. A bűnt és gonosz kívánságot el kell ismerni, mint valóságos bűnt: hogy azonban ezek nem juttatnak kárhozatra, azt az Isten kegyelmének kell tulajdonítani. Ő nem akarja azokat beszámítani, de úgy az ember sok gyakorlással (jó) cselekedettel és szenvedéssel küzdjön ellenük, s végül a halál által megölje őket. Azoknak, akik ezt nem teszik, nem fogja elengedni, mert ők a keresztséget és annak szövetségét nem követik, így az Isten elkezdett munkáját és a keresztséget akadályozzák.

14. Ilyenfélék azok is, akik arra törekednek, hogy bűneiket elégtétellel eltöröljék és levessék. Ezek is odáig jutnak, hogy nem is törődnek a keresztséggel, mintha a keresztségre többé nem lenne szükségük, miután abból kiemelték őket. Ők nem tudják, hogy annak (amint fent mondtuk) a hatékonysága az egész életén át a halálig, sőt az utolsó napig terjed. Ezért azt gondolják, hogy valami mást kell találniuk, amivel a bűnt eltöröljék, ti. a cselekedeteket: így szereznek maguknak és mindenki

másnak rossz, megrettentő, bizonytalan lelkiismeretet, a haláltól való kétségbeesett félelmet, és nem tudják, hogyan állnak Istennel, azt gondolják, hogy a keresztség a bűneik következtében elveszett, és semmit nem használ többé. Ettől őrizkedj! Mert, amint mondtuk, ha valaki bűnbe esett, akkor gondoljon éppen a legerősebben keresztségére, hogy miképpen kötött vele abban szövetséget Isten, hogy minden bűnét megbocsátja, ha harcolni akar azok ellen a haláláig. Erre az igazságra és Istennek erre a szövetségére boldogan rá kell hagyatkozni, így lesz újra hatásos és erős a keresztség, így lesz a szív ismét megbékélt és boldog, nem a saját cselekedeteiben és elégtételadásban, hanem Isten irgalmasága alapján, amelynek örökké való megtartását ígerte neki Isten a keresztségben. És ebben a hitben olyan erősen ki kell tartanunk, hogy még ha minden teremtmény és minden bűn ránk szakadna is, mégis azon csüngjünk, arra gondolva, hogy aki ettől elszakítani engedti magát, Istent teszi hazuggá arra az elkötelezésére nézve, amit a keresztség szentségében vállalt.

15. Ezt a hitet támadja az ördög a legjobban, mert ha ezt megtörte, akkor győzött. Hiszen a bűnbánat szentségének (amelyről szó volt) az alapja is ebben a szentségben van. Mert csak azoknak bocsátatnak meg bűneik, akik megkereszteltettek, azaz akiknek Isten megígérte a bűnök bocsátását: tehát a bűnbánat szentsége a keresztség szentségét újítja meg, és ismét arra utal, mintha a pap a feloldozásban ezt mondaná: ímé, Isten most megbocsátotta a te bűneidet, amint ő neked előbb már a keresztségben megígérte, nekem pedig megparancsolta a kulcsok hatalmából, most újra visszanyerted a keresztség erejét és lényegét. Ha hiszel, akkor a tied az, ha azonban kételkedsz, akkor elvesztél. Azt látjuk tehát, hogy a bűnök ugyan akadályozzák a keresztséget hatásában, azaz a bűnök megbocsátásában és megöklésében, de semmivé csak akkor lesz (a keresztség), ha az ember nem hisz a hatásában. Viszont a hit eltávolítja az akadályt a hatása elől, tehát minden a hiten múlik. És hogy ezt egészen világosan mondjam: más dolog a bűnök megbocsátása, és más a bűnök levétele vagy kiűzése. A bűnök megbocsátását elnyeri a hit, még ha azok egészen nem űzettek is ki. A bűnök kiűzése pedig a bűn ellen való küzdelem gyakorlása, s végül a halál, mert akkor semmisül meg teljesen a bűn. Mindkettő azonban a keresztség műve. Ebben az értelem-

ben írja az apostol a zsidóknak, akik már megkereszteltettek, s bűneik megbocsáttattak, hogy vessék le bűneiket, amelyek rájuk tapadnak [Zsid 12,1]. Mert amíg hiszem, hogy bűneimet Isten nem számítja be, addig hatékony a keresztség, és a bűnök meg vannak bocsátva, ámbár nagyrészt még visszamaradtak. Erre következik a kiűzésük, a szenvedés, halál stb. által. Ez az a cikk, amelyet vallunk: hiszek a Szentlélekben, bűnök bocsánatában stb. Ez elsősorban a keresztségre vonatkozik, amelyben végbemegy a bűnök bocsánata, Istennek velük való szövetsége által. Ezért nem szabad kételkednünk ebben a bocsánatban.

16. Ebből következik, hogy a keresztség szükségessé és hasznossá tesz minden szenvedést és különösen a halált, úgy, hogy ezeknek a keresztség művét, vagyis a bűnök megoldóklését kell szolgálniuk. Mert nem lehet másképp: aki eleget akar tenni a keresztségnek, és meg akar szabadulni a bűnöktől, annak meg kell halnia. De a bűn szívesen hal meg, ezért teszi olyan keserűvé és borzalmassá a halált. Isten olyan kegyelmes és olyan hatalmas, hogy a bűnt, amely a halált hozta, a saját művével, ti. a halállal üzeti el ismét. Sok embert találunk, akik úgy akarnak élni, hogy kegyesek legyenek, és akik azt mondják, hogy szívesen lennének igazak: nos, ennek legrövidebb útja vagy módja a keresztség és a keresztség műve – a szenvedés és a halál. Ha ezt ők nem akarják, az azt jelenti, hogy nem értik és nem gondolják helyesen, hogyan lehet az ember kegyes. Ezért szerzett Isten többféle életrendet, amelyekben az ember gyakorolhatja magát, és megtanulhat szenvedni. Egyeseknek a házasság rendjét, másoknak a papi rendet, ismét másoknak az uralkodói rendet, és mindenkinek megparancsolta, hogy fáradozzanak és munkálkodjanak, hogy ezzel megoldóklják a testet, és a halálhoz szoktassák. Mert a keresztség a békét, a kényelmet és ennek az életnek a bőségét mindenki számára, aki megkereszteltetett, valami egészen megmérgezetté tette, mert mindez annak (ti. a keresztségnek) a művét hátráltatja, minthogy ezekben nem tanul meg senki szenvedni és szívesen meghalni, a bűnöktől megszabadulni és a keresztség követelményeit teljesíteni, hanem ezek által csak ennek az életnek a szeretete, az örök élettől való borzadás, a halálfélelem és a bűnök kiirtásától való menekülés fokozódik.

17. Most nézd meg az emberek életét: sokan vannak, akik a böjtölést, az imádkozást és a búcsújárást és hasonló gyakorlatokat folytatják. Azt

vélik, hogy mindezzel sok érdemet gyűjtenek, s odafönt a mennyben első helyet biztosítanak maguknak, de soha nem tanulják meg gonosz vétkeik megöklését. A böjtöt és minden gyakorlatot arra kell fordítanunk, hogy ezek az óembert, a bűnös természetet elfojtsák, arra szoktassák, hogy mindazt nélkülözze, ami kívánatos ebben az életben, és így naponta mindinkább előkészítsék a halálra, hogy ezáltal a keresztségnek eleget tegyen. Ezért minden ilyen gyakorlat számára nem a szám, sem a nagyság szolgálhat mértékül, hanem az, amit a keresztség követel. Azaz, mindenki olyan és annyi gyakorlást vállaljon, amilyen és amennyi hasznos és jó a bűnös természet elfojtására és megöklésére. Ezeket hagyja el vagy növelje, aszerint, amint látja: a bűnök fogynak-e, vagy növekednek. Ehelyett az emberek nekilátnak és elkezdik ezt vagy azt, most így csinálnak, azután másképp, mert ők csak a külső látszatra és a dolog mutatós voltára fordítanak gondot. Majd gyorsan elhagyják az egészet, és így egészen állhatatlanok lesznek, úgy, hogy végül semmire sem jutnak. Mások meg törik a fejüket ezeken, és tönkreteszik egészséges természetüket, úgy, hogy az sem maguknak, sem másoknak nem használ. Ez mind gyümölcse annak a tannak, amely bennünket megszállt: ugyanis mi a bűnbánat vagy a keresztség után bűn nélkül akarunk lenni és a jócselekedeteket nem a bűnök eltörlésére, hanem egyenesen magukért (a cselekedetekért) vagy az elkövetett bűnökért való elégtételül akarjuk halomra gyűjteni. Erre segítenek a prédikátorok, akik a szentek élettörténetéről és cselekedeteiről nem prédikálnak, igaz bölcsességgel és egyetemes példaképet csinálnak azokból: így az értelmetlen emberek ezekre törekszenek, és csak romlást szereznek maguknak a szentek példájából. Isten minden szentnek az ő különös kegyelmét adta, hogy a maga módján teljesítse keresztségének követelményét. A keresztség azonban a maga jelentése szerint mindenkinek közös mértéket szabott, hogy mindenki a saját életrendjében próbálja meg magát, melyik mód a legalkalmasabb arra, hogy a keresztségnek eleget tegyen azaz, hogy megöklölje a bűnöket, és meghaljon. Ebben az értelmében lesz könnyű és édes Krisztus terhe, és nem okoz szorongást és aggodalmat, ahogy Salamon a hasonló emberekről mondja: a bolondok munkái gyötrelmesek számukra, mert a városba vivő utat nem ismerik [Préd 10,12]: mert éppen úgy, ahogy azok bajban vannak, akik a városba akarnak menni és

nem találják az utat, úgy van ezekkel is. Keserű a számukra egész életük és munkájuk, és mégsem érnek el semmit.

18. Ide tartozik az a gyakori kérdés, hogy vajon a keresztség és az a fogadalom, amelyet mi abban Istennek tettünk, több vagy nagyobb-e, mint a szüzességi, a papsági vagy a szerzetesi fogadalom. Hiszen a keresztség minden keresztyénnél egyforma, viszont azt vélik, hogy a papoknak valami különleges és magasabb van a birtokában.

A feleletet az eddigiekből könnyen megadhatjuk. A keresztségben mindnyájan egy és ugyanazt fogadjuk meg: hogy mi Isten cselekedete és kegyelme által a bűnöket megöldököljük, és szentté leszünk. Ehhez odaadjuk és felajánljuk magunkat, mint az agyag a fazekasnak, és ebben egyikünk sem különb, mint a másik. Azonban arra, hogy ezt a keresztséget kövessük, hogy ezzel a bűnt megöldököljük, nemcsak egy mód vagy életrend van. Ezért mondtam, hogy mindenkinek meg kell vizsgálnia magát, hogy melyik életrendben tudja bűnét leginkább megöldökölni és a természetét féken tartani. Tehát igaz, hogy nincs magasabb, jobb és nagyobb fogadalom, mint a keresztség fogadalma. Mi többet fogadhat az ember, mint azt, hogy ki fog űzni minden bűnt, meghal, ezt az életet gyűlöli és szentté lesz? E fogadalom alapján kötelezheti el magát valaki egy életrendnek, amely neki megfelelő és ajánlatos, hogy teljességre vigye a keresztséget. Ez olyan, mintha ketten egy városba mennének: egyik mehet a gyalogúton, másik az országúton, ahogy neki a legjobbnak látszik. Tehát aki a házasság rendjéhez köti magát, az ennek a rendnek a terhével és szenvedésével jár. Ezzel rak terhet a természetére, hogy az jót és rosszat megszokjon, a bűnt kerülje, és magát annál jobban előkészítse a halálra: ezt ezen az állapoton kívül nem tudná olyan jól megtenni. Aki azonban több szenvedést keres, és több szenvedés által röviden akar a halálra előkészülni, és keresztsége művét hamar akarja elérni, az ám kötelezze magát szüzességre vagy a papi rendre. Mert ha a papi rend körül rendben van a dolog, akkor annak szenvedéssel és gyötrelemmel kell tele lennie: szükséges tehát, hogy több gyakorlást nyújtson a keresztségben, mint a házasság rendje, és ennek a gyötrelemnek révén hamarosan hozzászokjék, hogy a halált boldogan fogadja, és a keresztségének célját elérje. E rend fölött van egy még magasabb: az egyházi kormányzatot gyakorló rend, püspök, lelkészek, stb. Ezek minden órában szenvedés és

cselekedetek által gyakorolják magukat, hogy a halálra készen legyenek, hogy ne csak magukért tudjanak meghalni, hanem azokért is, akik nekik alá vannak rendelve. De mindezekben a rendekben nem szabad elfelejtenünk a fent említett mértéket: úgy kell tartani a gyakorlatot, hogy a bűnök üzessenek ki, és nem szabad a cselekedetek mennyisége és nagysága szerint ítélni. De sajnos, ahogyan elfelejtettük a keresztséget, s hogy mit jelent az, amit ott fogadtunk és miképpen kell annak hatékonyságában járnunk és céljához eljutnunk, úgy az ahhoz vezető utakat és a rendeket is elfelejtettük, és már egyáltalán nem is tudjuk, hogy mire valók ezek a rendek, vagy hogyan kell az embernek viselkednie azokban a keresztség betöltése végett. Csillogó pompa lett belőle, és csak a világi külső forma maradt fenn, amint Ézsaiás mondja: ezüstöd salakká lett, és borod vízzel vegyítve [Ézs 1,22]. Isten könyörüljön azért. Ámen.

19. Ha azonban a keresztség ilyen nagy, kegyelemteljes és vigasztaló dolog, akkor komolyan arra kell törekedünk, hogy ezért Istennek szívből és örömmel, szüntelenül hálát és dicséretet mondjunk. Attól félek ugyanis, hogy hálátlanságunk következménye az, hogy vakokká és méltatlanokká lettünk ilyen nagy kegyelem felismerésére. Az egész világ bővelkedett és bővelkedik még most is keresztségében és Isten kegyelmében, mi azonban aggodalmaskodó cselekedetekkel, azután búcsúkkal és hasonló hamis vigaszokkal vezettünk félre. Azt gondoltuk, nem szabad addig Istenben bízunk, amíg kegyesek nem vagyunk, s amíg a bűnökért eleget nem tettünk, mintha a kegyelmet megvásárolni vagy megfizetni akartuk volna. Bizony, aki nem úgy tekinti Isten kegyelmét, hogy őt, mint bűnöst megtűri és üdvözíti, s mindig csak az ő életét látja maga előtt, az sohasem fog örülni Istennek, nem fogja szeretni és dicsérni őt. Ellenben, ha azt halljuk, hogy ő minket, bűnösöket felvesz a keresztség szövetségébe, megkímél és napról napra megtisztít, és ezt szilárdan hisszük, akkor a szívnek örölnie kell, Istent szeretnie és dicsérnie. Ebben az értelemben szól a prófétánál: Megkímélem őket, mint atya a gyermekeit [Mal 3,17]. Ezért kell a magas fenségnek, amely irántunk, szegény elkárhozott férgecskék iránt kegyelmet és irgalmat tanúsít, hálát adni és a munkáját a valóságnak megfelelően magasztalni és elismerni.

20. Mindamellettt vigyáznunk is kell, nehogy hamis biztonság üsse fel bennünk a fejét, amely azt mondja magában: olyan kegyelmes és nagy

dolog a keresztség, hogy Isten nem számítja be nekünk bűneinket és hogy a keresztség ereje által minden ismét rendben van, mihelyt mi a bűnből megtérünk, így hát most még a saját tetszésem szerint fogok élni és cselekedni, és valamikor később vagy a halálom órájában majd a keresztségre gondolok, és Istent emlékeztetem a szövetségére, és akkor eleget teszek keresztségemnek. Igen, természetesen nagy dolog a keresztség, hogy megbocsáttatnak bűneid, ha megtérsz a bűnből és segítségül hívod a keresztségbeli szövetséget. Azonban vigyázz. Ha oly vakmerően és könnyelműen vétkezel a kegyelemben bizakodva, el ne érjen az ítélet és meg ne előzze megtéréseidet, és bár akkor már a keresztségben hinni vagy abban bízni szeretnél, Isten rendeléséből kísértésed olyan nagy ne legyen, hogy hited megállani nem tud. Mert ha azok is alig tartatnak meg, akik nem vétkeznek, vagy pedig pusztá gyengeségből esnek el, hogyan maradhat meg vakmerőséged, amely gúnyolta és kísértette a kegyelmet? Ezért félelemmel járjunk, hogy az isteni kegyelem gazdagságát szilárd hittel megtarthassuk és az ő kegyelméért boldogan hálát adhasunk, mindörökké. Ámen.

Fordította: Gáncs Aladár és Muntag Andor

Krisztus valóságos szent testének sakramentumáról

1. Az oltáriszentségnek, azaz Krisztus valóságos szent teste sakramentumának ugyancsak három része van. Ezeket szükséges jól megismernünk.

Az első a sakramentum, vagyis a jel (*Zeichen*). A második ennek a sakramentumnak a jelentése (*Bedeutung*). A harmadik pedig az erre a kettőre vonatkozó hit (*Glaube*). Ugyanígy minden sakramentumban ez a három található meg. A sakramentumnak testi (anyagi) formában, vagyis alakban, külsőképpen is láthatónak kell lennie. A jelentésnek belsőnek és lelkinek, az ember lelkében lévőnek kell lennie. A hit pedig ezt a kettőt együtt kell, hogy megfelelően hasznosítsa.

2. A sakramentum, azaz a külső jegy a kenyér és a bor formájába, alakjába van foglalva, amiképpen a keresztségé a vízbe. A kenyér és a bor élvezése azonban evéssel, ivással történik, míg a keresztség vizét beleméritéssel vagy meghintéssel használjuk. A sakramentumot, vagyis a jegyet ugyanis meg kell kapnunk, vagy legalábbis kívánnunk kell, hogy használhasson, jóllehet manapság nem adják a népnek mindkét alakját minden nap, miként hajdan. Ez nem is szükséges, mert a papság amúgy is naponként élvezi a nép előtt (vagy helyett?), s elég, ha a nép csupán naponként kívánja, de jelenleg csak egyik alakjában kapja, ahogyan a keresztyén egyház rendeli és adja.

3. Én azonban jónak tartanám, ha az egyház egyetemes zsinaton újra elrendelné, hogy minden embernek mindkét szín alatt adják, ugyanúgy, mint a papoknak. Nem azért, mintha nem volna elegendő egy szín alatt is, hiszen elegendő még a hitben való vágyódás is utána, amint Szent Ágoston is mondja: Miért készülsz rá gyomroddal és fogaddal? Csak higgy, akkor már élvezted is a szentséget. Ellenben igenis az volna a szentséghez méltó és helyes, ha a színét és alakját nem töredékesen és részben, hanem egészen adnák. Amiképpen a keresztségről is mondtam, hogy megfelelőbb lenne, ha azt teljes vízbemerítéssel végeznék, nem csupán meghintéssel, mégpedig azért, hogy a jegy teljes és hiánytalan legyen. Ez a szentség megéppenséggel a teljes egyesülést és a szen-

tek osztatlan közösségét jelenti, amint még hallani fogjuk: ez hát a szentségnek csupán egyik része, nagyon tökéletlenül és hiányosan jelképezi. Nem is jár a kehely használata olyan nagy veszéllyel, mint gondolják, mert bizony a nép nagyon ritkán él ezzel a szentséggel. De meg Krisztus, aki jól tudott minden bekövetkezhető veszélyről, mégis mindkét szín alatt rendelte, hogy az ő összes keresztyén hívei így éljenek vele.

4. Ennek a szentségnek a jelentése vagy eredménye az összes szentek közössége. Ezért nevezik általában *synaxis*-nak vagy *communio*-nak is, azaz magyarán közösségnek. A latin *communicare* pedig a közösség elfogadását jelenti, s magyarán azt mondjuk: a szentséghez (az Úr asztalához) járulni. Ennek az az értelme, hogy Krisztus a szentekkel együtt egy lelki testet alkot, amiképpen egy város népe is egy közösség (község) és test, s minden egyes polgár a másiknak és az egész városnak a tagja. Ekképpen az összes szentek tagjai Krisztusnak és az egyháznak, amely Istennek örökkévaló lelki városa, s aki felvételt nyer ebbe a városba, az a szentek közösségébe vétetett fel, Krisztus lelki testébe kapcsoltatott be, annak tagjává lett. Viszont *ex communicare* azt jelenti: kirekeszteni a közösségből, ennek a testnek egyik tagját kivetni, magyarán közösíteni, de különféle értelemben, amint majd a kiközösítésről szóló sermóban ezután el fogom mondani

Ekképpen ez a szentség, amelyet a kenyérben és borban veszünk, nem egyéb, mint hogy ennek a közösségnek, a Krisztussal és az összes szentekkel egy testté válásnak bizonyos jegyét vesszük. Akárcsak ha egy polgár valamilyen okmányyszerű jegyét vagy bizonyosságát kapja annak, hogy ő a városnak polgára, a közösségnek tagja. Ilyen értelemben mondta Szent Pál 1Kor 10-ben [17. vers]: Mindnyájan egy kenyér és egy test vagyunk, akik ez egy kenyérből és egy kehelyből részesedünk.

5. Ez a közösség abban áll, hogy Krisztusnak és szentjeinek minden lelki javában részesül, s ezeket velük együtt birtokolja az, aki ezt a szentséget veszi, viszont minden szenvedés és bűn is velük közössé válik. Ekképpen a szeretet szeretetet ébreszt, és eggyé tesz. De hogy a könnyen érthető hasonlatnál maradjunk: amiképpen valamely város valamennyi polgárának közös tulajdonává válik annak a városnak a neve, tisztessége, szabadsága, minden hasznot hozó ügye, szokása, életmódja, segítése, támasza, védelme és egyéb hasonló dolgai, ugyanúgy minden ve-

szedelme is: tűzvész, árvíz, ellenség, halál, kárvallás, sérelem és hasonló. Mert aki együtt akarja élvezni a javakat, annak együttesen vállalnia kell a terheket is, és a szeretetet szeretettel viszonznia. Nyilvánvaló itt, hogy aki egy polgárt megbánt, az egész várost s annak minden polgárát bántja meg. Aki pedig eggyel jót tesz, az valamennyi többinek a jóindulatát és háláját nyeri el. Így van ez az emberi testben is, amint Szent Pál 1Kor 12-ben [25. versről] mondja, ahol ezt a szentséget szellemileg értelmezi: A tagok egymásról gondoskodnak. Ha az egyik szenved, vele együtt szenved valamennyi; ha pedig az egyik jóban részesedik, vele együtt örülnek a többiek. Ekképpen látjuk: ha valakinek a lába vagy akár csak a legkisebb lábujja fáj, tekintetünk odafordul, kezünkkel odakapunk, arcunk összeráncolódik, az egész test meggörnyed, valamennyi a testnek ezzel az apró tagjával van elfoglalva; viszont ha kellő ápolásban részesül, akkor az valamennyi tagnak jólesik. Jó ezt a hasonlatot megjegyeznünk, ha ezt a szentséget meg akarjuk érteni, mert az Írás ezt a kevésbé értelmesek kedvéért használja.

6. Ebben a szentségben tehát maga Isten ad az embernek a pap által biztos jelet arról, hogy Krisztussal és az ő szentjeivel egyesül, s minden dolguk közös lesz, úgy, hogy Krisztus szenvedése és élete az ő sajátjává válik, úgyszintén az összes szentek élete és szenvedése. Aki tehát őt (a hívőt) bántja, az Krisztust és az összes szenteket bántja meg, amiképpen a próféta által mondja: Aki titeket bánt, az ő szeme fényét bántja [Zak 2,8]. Viszont aki jót tesz vele, az Krisztussal és minden szentjével cselekszi azt, amint Máté 25-ben [40. vers] mondja: Amit az én legkisebbjeim közül eggyel cselekedtetek, azt velem cselekedtetek. De ugyanígy kell az embernek közösséget vállalnia Krisztus és az ő szentjeinek minden nyomorúságával és bajával is, ezt is velük együtt kell szenvednie és viselnie. Ezt a kettőt vegyük szemügyre a továbbiak során.

7. Nem csupán egyfajta ellenség okoz nekünk bajt. Először is ott van a keresztség után visszamaradó és testünkhöz tapadó bűn, a haragra, gyűlölködésre, gögre, tisztátalanságra stb. való hajlam, amely egész életünk folyamán támad minket kísértéseivel. Itt nemcsak rászorulunk a közösség (gyülekezet) és Krisztus segítségére, hogy velünk együtt küzdjenek ellene, hanem arra is szükségünk van, hogy Krisztus és szentjei közbenjárjanak értünk Istennél, hogy Isten ne számítsa be bűneinket az

ő szigorú ítélete szerint. Éppen ez ellen a bűn ellen való erősítésül és intésül adja nekünk Isten ezt a szentséget, mintha azt mondaná: Nézd, téged sokféle bűn kísért, vedd hát ezt a jegyet, amivel arról biztosítalak, hogy a bűn nem csupán téged kísért, hanem az én Fiamat, Krisztust és az ő valamennyi szentjét is mennyben és földön. Ne csüggedj hát, és bizál, mert nem egymagad küzdesz, nagy segítség és támogatás vesz körül. Dávid király így szól erről a kenyérről: a kenyér megerősíti az ember szívét [Zsolt 104,15], s ugyanezt az erősítést az Írás több helyütt is tulajdonítja ennek a szentségnek, pl. ApCsel 9. Szent Pálra vonatkozólag [18. verstől]: megkeresztelkedett, s miután evett, megerősödött.

Másodszor, a gonosz lélek kísért minket szüntelenül sokféle bűnökkel és kellemetlenségekkel. Harmadszor, a világ, amely telve van gonoszszággal, ingerel és üldöz minket, s nincs benne semmi jó. Végül, a saját lelkiismeretünk kísért minket az elkövetett bűnökkel: úgyszintén a halál félelme és a pokol kínja. Mindezek együttesen felmorzsolják erőnket és ellenállásunkat, ha nem keresnénk és nem nyernénk erőt ebben a közösségben.

8. Aki tehát csüggeteg, akit bűnös lelkiismerete erőtlenné tesz, vagy a halál rémíti, vagy akinek szívét bármi terheli, – ha mindentől szabadulni akar – az járuljon örvendezve az oltáriszentséghez, helyezze nyomorúságát a közösségre, s keressen segítséget a lelki test egész közösségénél. Éppen úgy, mint amikor egy polgárt a városon kívül ellenségei részéről kár vagy sérelem ér, panaszt tesz a városi tanácsnál és polgártársainál, és az ő segítségüket kéri. Ilyenképpen ebben a szentségben Istennek mérhetetlen kegyelmét és irgalmasságát kaptuk, hogy benne minden nyomorúságunkat és kísértésünket a gyülekezetre és különösképpen Krisztusra helyezzük. – Ebben az ember örömmel nyerhet erőt és vigasztalást, s ekképpen szólhat: Ha bűnös vagyok, ha elestem, ha bármiféle baj ér, nosza, a szentséghez sietek, s Istentől annak jelét kapom, hogy Krisztus igazsága, élete és szenvedése helytáll értem az összes angyalokkal, mennybéli üdvözültekkkel és földön élő kegyes emberekkel egyetemben. Ha meg is halok, nem leszek egyedül a halálban; ha szenvedek, ők velem együtt szenvednek. Minden bajom közös lett Krisztussal és a szentekkel, mivelhogy az ő irántam való szeretetüknek biztos jelét kaptam. – Látod, ez ennek a szentségnek a gyümölcse és helyes használata, amitől a szívnek vidámmá és erőssé kell lennie.

9. Ha azonban te ezzel a szentséggel ilyen módon éltél, vagy élni akarsz vele, akkor viszont neked is viselned kell a közösség bajait, amint mondtuk. Mik ezek? Krisztust a mennyben, az angyalokat és a szenteket nem érheti baj, csupán az, hogy az igazság és Isten ígéje sérelmet szenved. De – amint mondtuk – rájuk is áramlik a földön élő szentek minden szenvedése és az irántuk való szeretet. Ezért szívnednek bele kell merülnie a szeretetbe, s megtanulnia, hogy ez a szentség milyen módon a szeretet szentsége, hogyan részesedsz te szeretetben és támogatásban, viszont mi módon kell neked is szeretetet és támogatást nyújtanod Krisztus és az övéi iránt, akiknek arra szükségük van. Neked is el kell szenvedned minden gyalázatot, ami Krisztust éri az ő szent igéjében, a keresztyénség minden nyomorúságát, az ártatlanok minden szenvedését, amivel bőségesen tele van a világ minden zuga. Itt neked is védekezned, cselekedned, könyörögnöd kell, s ha egyebet nem tehetsz, legalább szívből együtt érezned a többiekkel. Lásd, így kell együtt viselni Krisztusnak és az ő szentjeinek baját és méltatlanságát. Így érvényesül Pál mondanása: *„Egymás terhét hordozzátok: és így töltsétek be a Krisztus törvényét.”* [Gal 6,2] Lám, ha te így hordozod őket, akkor ők is valamennyien ugyanúgy hordoznak téged, s ekképpen minden dolog közössé válik, jó és rossz egyaránt. Ilyen módon minden könnyelmű leszel, s a gonosz lélek nem állhat meg e közösség ellenében. Amikor Krisztus a szentséget rendelte, ekképp szólott: Ez az én testem, mely tiérettetek adatik, ez az én vérem, amely tiérettetek kiontatik; valahányszor ezt cselekszitek, emlékezzetek meg rólam. – Mintha ezt mondaná: Én vagyok a fő, én akarok az első lenni, aki értetek adja magát, a ti szenvedéseteket és bajotokat a magamévá teszem, s helyettetek hordozom, azért, hogy ti viszont velem és egymással is így tegyetek, hogy így bennem és velem minden közössé legyen. Ennek bizonyosságául hagyom nektek ezt a szentséget, hogy meg ne feledkezzetek rólam, hanem naponként gyakoroljátok magatokat abban, s emlékeztessétek egymást arra, hogy mit tettem és tesztek értetek, hogy ekképpen erőt nyerjete, s egymást ilyenképpen hordozzátok.

10. Ez az első és fő oka annak, hogy miért kell ezzel a szentséggel sokszor élni, míg a keresztségben csak egyszer részesülünk. A keresztség ugyanis egy új életnek a kezdete, az abba való belépés. Ebben azonban szerfőlött sok viszontagság ér bennünket a mások és magunk bűnei és szenvedései révén:

itt leselkedik ránk az ördög, a világ, a saját testünk és lelkiismeretünk, amint mondtuk, ezek nem szűnnek meg minket űzni és kergetni. Ezért van szükségünk Krisztusnak és az ő szentjeinek erősítésére: ez pedig itt (ti. a szentségben) ígértetik nekünk, mint biztos jegyben, amely mindet velünk összeköti, és egy testté fűz össze, s minden bajunkat a közösségre helyezi. Ezért van az, hogy akiknek nincs bajuk, nem félnek, nem érzik szerencsétlen voltukat, azoknak ez a szentség semmit sem vagy csak keveset használ; mert ez csak azoknak adatott, akiknek vigasztalásra és erősítésre van szükségük, akiknek szíve erőtlén, lelkiismeretük megrémült, akik a bűn kísértéseit keservesen tapasztalják, vagy bűnbe is estek. Mit is nyújthatna ez az olyan önmagukban biztos lelkeknek, akik nem érzik (a szentség) szükségét, s nem is vágyakoznak utána? Hiszen Isten anyja ezt mondja: Csak az éhezőket elégíti meg, és a megrémülteket vigasztalja [Lk 1,53].

11. Ezért, hogy tanítványai erre a szentségre méltókká és alkalmasokká váljanak, előbb megszomorította őket, búcsút vett tőlük, s halálát festette eléjük, s ezzel fájdalmat és bánatot okozott nekik. Ezen felül még azzal is nagyon megrémisztette őket, hogy azt mondta, egyikük el fogja őt árulni [Mt 26,21]. Amikor így eltöltötte őket a szomorúság és rettegés, és az árulás bűne és fájdalma aggasztotta őket, akkor méltók voltak, hogy szent testét adja nekik, és újra megerősítse őket. Ezzel tanít minket arra, hogy ez a szentség erősítése és vigasztalása azoknak, akiket a bűn és baj megszomorít és gyötör, amint Szent Ágoston is mondja: Ez az eledel éhező lelket keres, és semmitől sem menekül annyira, mint az el-telt, jóllakott lélektől, amely nem érzi annak szükségességét. Ezért kellett a zsidóknak a húsvéti bárányt keserű füvekkel, állva és sietve enniük [2Móz 12,8]: ennek az az értelme, hogy ez a szentség vágyakozó, rászoruló és megszomorodott lelkeket kíván. Nos, aki hajlandó magáévá tenni Krisztusnak és minden keresztyénnek a baját, aki az igazság mellé áll, a joggal szembeszáll, az ártatlanok nyomorúságát és minden keresztyén szenvedést együtt hordozni kész, az elég bajt és kellemetlenséget fog találni, amivel gonosz természete, a világ, az ördög és a bűn naponként bőven elhalmozzák. De Isten szándéka és akarata, hogy ennyi sok ebet uszít ránk, s mindenfelé keserű füvekkel etet, hogy ez után az erősítés után vágyakozzunk, és a szentséges sakramentumnak örülni tudjunk, arra méltók legyünk, éppen azzal, hogy kívánjuk.

12. Krisztus azért is kívánja (a szentség) gyakori élvezését, hogy róla megemlékezzünk, s az ő példája szerint gyakoroljuk magunkat ebben a közösségben. Mert ha az ő példáját nem elevenítenénk fel, a közösségről is csakhamar megfeledkeznénk, amint – sajnos – most is látjuk, hogy bár sok misét tartanak, de a keresztyén közösség, amelyet prédikálni, gyakorolni és Krisztus példáján szemléltetni kellene, egészen elhanyagolnak, annyira, hogy már végképp nem tudjuk, mire való ez a szentség, s miként kell vele élni. Sőt, sajnos, sokszor éppen a misék rombolják szét a közösséget, s mindent ellenkezőjére fordítanak. Ez a prédikátorok bűne, akik nem az evangéliumot és a szentségeket hirdetik, hanem emberi találmányaikat arról, hogyan kell sokféle cselekedettel és különféle módon helyesen élni. De hajdanában helyesen éltek ezzel a szentséggel, s megtanították a népet arra, hogy helyesen értelmezze ezt a közösséget, úgy, hogy a testi eledelt és javakat is összehordták az egyházban (gyülekezetben), s kiosztották azok közt, akik rászorultak, amint Pál is leírja 1Kor 11-ben. Innen ered a misében a *collecta* szó, ami közös gyűjtést jelent, amiképpen a szegények segítségére közpénzt gyűjtenek. Volt is akkor sok mártír és szent. Kevesebb volt a mise, de annál hathatósabban és gyümölcsözőbbek voltak. Akkor egyik keresztyén pártfogásába vette a másikat, egyik segítette a másikat, egyik a másik szenvedésével együtt érzett, hordozta a másik terhét és baját. Mindez most megszűnt, de van sok mise, sokat is veszik ezt a szentséget, azonban anélkül, hogy jelentését megértenék, s gyakorolnák benne magukat.

13. Vannak ugyan olyanok, akik szívesen osztóznak a mások javaiiban, azonban azt viszonzni nem hajlandók. Azaz szívesen hallják, hogy ebben a szentségben az összes szentek segítségének, közösségének és támogatásának ígérete és adománya van számunkra: de ők nem akarnak ehhez a közösséghez semmivel sem hozzájárulni, nem akarják a szegényt segíteni, bűneit elviselni, a nyomorultakat gondozni, nem akarnak a szenvedőkkel együtt szenvedni, másokért könyörögni, nem akarnak az igazságért kiállni, testükkel, javaikkal, becsületükkel az egyház és minden keresztyén javulását szolgálni, a világtól való félelemből nehogy hátrányt, kárt, gyalázatot vagy éppen halált kelljen elszenvedniük. Pedig Isten éppen azt kívánja, hogy az igazságért és felebarátjukért ekképpen szorongattassanak, azért, hogy annál inkább kívánják ennek a szentségnek

nagy kegyelmét és erősítését. Ezek önző emberek: nekik ez a szentség semmit sem használ. Amiképpen nem tűrhető az olyan polgár, aki elvárja, hogy a közösség őt megsegítse, oltalmazza és megszabadítsa, de ő a közösségnek semmi szolgálatot nem akar tenni. Hát nem így, hanem a mások baját újra a sajátunknak kell éreznünk, ha azt akarjuk, hogy Krisztus és szentjei a mi bajainkat a magukénak fogadják el: így lesz teljessé a közösség, és a szentség is betöltetik. Mert ahol a szeretet nem növekszik naponként és nem formálja át az embert úgy, hogy mindenkivel vállalja a közösséget, ott nincs meg ennek a szentségnek a gyümölcse és jelentése.

14. Ennek a közösségnek a jelzésére Isten ennek a szentségnek minden tekintetben megfelelő jegyeket rendelt, amelyek már formájukkal is erre a közösségre ösztökélnek és indítanak. Mert amiképpen a kenyér sok összezúzott búzaszemből készül, s ekképpen a sok búzaszem teste az egy kenyér testévé válik, amelyben az egyes búzaszemek elvesztik a saját testüket és formájukat, és a kenyér közös testét öltik magukra, s ugyancsak a szőlőszemek is elvesztvén a saját alakjukat, a bor és ital közös testévé válnak – ugyanúgy lesz velünk is, ha ezzel a szentséggel helyesen élünk. Krisztus minden szentjével együtt szereteténél fogva magára veszi a mi alakunkat, velünk együtt küzd a bűn, a halál és minden baj ellen, mi pedig az ő szeretetétől felgyulladva őhöz formálódunk, az ő igazságára, életére és üdvösségére hagyatkozunk, s ekképpen az ő javaival és a mi bajainkkal való közösség révén egy tésztává (kalácscsá), egy kenyérré, egy testté, egy itallá leszünk, úgy, hogy minden közössé lesz – ó, micsoda nagy sakramentum (misztérium) ez, mondja Szent Pál [Ef 5,32], hogy Krisztus és az egyház egy test (és csont). Viszont ugyanazon szeretet által nekünk is át kell alakulnunk, s a miénknek kell elfogadnunk minden keresztyén nyomorúságát, az ő alakjukat és szükségüket magunkra vennünk, s nekik juttatnunk mindazt a jót, amire csak képesek vagyunk, hogy ők azt élvezhessék. Ez a valódi közösség, és ez a szentségnek a helyes értelme. Ilyenképpen egymásba formálódunk át, s eggyé válunk a szeretet által, amely nélkül semmiféle ilyen átalakulás nem lehetséges.

15. A kenyérnek és bornak ezt a kettős alakját egyebek mellett azért is rendelte, hogy jelezze azt az egyesülést és közösséget, amelyet ez a szentség foglal magában, mivel nincs bensőbb, mélyebb és osztatlanabb egyesülés, mint az ételnek az egyesülése azzal, aki elfogyasztja. Az étel

ugyanis átmegy, átváltozik elfogyasztójának természetévé, annak lényegével eggyé válik. Másfajta egyesülés, mint pl. szöggel, ennyvel, kötélekkel és egyéb hasonló módon történő összekapcsolódás nem hoz létre lényegbeli, osztatlan egységet az összekapcsolt dolgok közt. Ekképpen egyesülünk mi is a szentségben Krisztussal, és leszünk egy testté a szentekkel, úgy, hogy ő magára vesz minket, helyettünk tesz-vesz, mintha ő az volna, ami mi vagyunk, s ami bennünket ér, őt is ugyanúgy, sőt, még inkább éri, mint bennünket. Viszont mi is úgy vesszük magunkra őt, mintha mi az lennénk, ami ő, s végül is mi egészen hozzá formálódunk, amiképpen Szent János mondja: Tudjuk, hogy ha nyilvánvalóvá lesz, hasonlókká leszünk őhöz [1Jn 3,2]. Ilyen mély és teljes Krisztusnak és minden szentnek a velünk való közössége. Ezért a mi bűneink őt is kísértéssel támadják meg, bennünket viszont megoltalmaz az ő igazsága. Az egyesülés tehát mindent közössé tesz, mindaddig, amíg ő a bűnt mi bennünk egészen eltörli, és az utolsó napon minket teljesen magához hasonlóvá tesz. Ekképpen kell nekünk ugyanazon szeretet által felebarátainkkal egyesülnünk, nekik pedig mivelünk.

16. Mindezen felül ezt a kettős alakot (színt) nem pusztán üresen rendelte, hanem a kenyérben az ő valóságos, természetes testét, a borban pedig az ő természetes, valóságos vérét adta, hogy ekképpen tökéletes sakramentumot, vagyis jegyet adjon. Mert amiképpen a kenyér átalakul az ő valóságos, természetes testévé, a bor pedig az ő természetes, valóságos vérévé, ugyanúgy mi is valósággal átalakulunk az ő lelki (szellemi) testévé, azaz Krisztusnak és minden szentnek a közösségébe vonatunk és formálódunk bele, s e szentség által Krisztus és az ő szentjei minden erejének és kegyelmének részeseivé leszünk – amiképpen előbb mondtuk arról a polgárról, aki a város és az egész közösség védelmébe és szabadságába vonatik és illeszkedik bele. Ezért rendelt nem csupán egyetlen alakot (színt), hanem külön a kenyér (színe) alatt a testét és a bor (színe) alatt a vérét, annak jelzése végett, hogy nem csupán a test szerint mutatott és a testben végrehajtott élete és jócselekedetei a mieink, hanem szenvedései, kínjai is, amiket a vérével jelez, s amelyekben vérét ontotta: és nekünk mindebbe kell belevonatnunk, ezeket élveznünk és hasznunkra fordítanunk.

17. Mindebből világos, hogy ez a szentséges sakramentum nem egyéb,

hanem isteni jegy, amely ígéri és nekünk nyújtja Krisztust és minden szentet, valamennyi cselekedetükkel, szenvedésükkel, érdemükkel, kegyelmükkel és javaikkal együtt, vigasztalásul és erősítésül mindazoknak, akik bánkódnak és keseregnek, s üldöztetést szenvednek az ördögtől, a világtól, a testtől és minden gonosztól. A szentséget venni nem egyéb, mint mindazt kívánni és erősen hinni, hogy mindez meg is lesz. – Itt következik tehát soron a szentség harmadik része, azaz a hit, s ebben van annak a főereje. Mert nem elég csupán tudni, hogy mi a szentség, és annak a jelentése. Nem elég, ha tudod, hogy mi a közösség és mi a bűneinknek és szenvedéseinknek kegyelemteljes kicserélődése és összeelgyedése Krisztus és az ő szentjeinek igazságával – hanem ezt kívánnod is kell, és erősen hinned, hogy el is nyerted. Ezen a ponton támad a leghevesebben az ördög és a természet, hogy a hit valahogy meg ne állhasson. Némelyek felvonultatják okoskodó képességüket és éles elméjüket, s azt firtatják: mi lesz a kenyérrel, ha Krisztus testévé, és a borral, ha vérévé változik át? Azután meg: hogyan lehet belefoglalva olyan apró darabka kenyérbe és borba az egész Krisztus, testével és vérével együtt? Nem azon múlik a dolog, hogy te ezt nem látod. Elég, ha tudod, hogy ez isteni jegy, amely valósággal magában foglalja Krisztus testét és véréét. Hogy mi módon és hol, azt csak hagyj őreá.

18. Ügyelj hát arra, hogy hitedben gyakorold és erősítsd magadat: ha megszomorodsz, vagy bűneid szorongatnak, úgy járulj a szentséghez, vagy hallgasd a misét, hogy ezt a szentséget s annak jelentését (tartalmát) szívből kívánd. Ne kételkedj abban, hogy amire a szentség utal, az számodra valósággá is válik. Azaz légy bizonyos afelől, hogy Krisztus és minden szentje hozzád jön, minden képességükkel, szenvedésükkel és kegyelmükkel, hogy veled együtt éljenek, tegyenek-vegyenek, szenvedjenek és meghaljanak, és egészen a tieid akarnak lenni, minden dolgokban részesedni akarnak. Ha jól gyakorlod és erősíted magad ebben a hitben, meg fogod tapasztalni, micsoda örömteljes, gazdag menyegzői lakomát és jólétet készített számodra az oltáron a te Istened. Akkor meg fogod érteni, mit jelent Ahasvérus király nagy lakomája [Esz 1,5kk]: meglátod, mi az a menyegző, amelyre Isten ökreit és hizlalt állatait ölette le, amint az evangéliumban olvassuk [Mt 22,5kk]: akkor szíved igazán szabaddá és biztossá, erőssé és bátorrá lesz minden ellenséggel szemben. Mert ki-

csoda félne bármi bajtól akkor, ha bizonyos abban, hogy Krisztus minden szentjével együtt mellette áll, s vele részesedik minden dolgában, jóban és rosszban? A cselekedetek könyve 2. részében [46. verstől] olvassuk, hogy Krisztus tanítványai nagy szívbeli örömmel törték meg és ették azt a kenyeret. Minthogy oly nagy dolog ez, hogy a mi kicsiny lelkünk ilyen kívánni sem képes, még kevésbé remélni vagy várni – annál inkább szükséges és hasznos, hogy gyakran járuljunk ehhez a szentséghez, illetve a misében naponként gyakoroljuk és erősítsük ezt a hitünket, mert ezen fordul meg minden, és éppen ennek érdekében rendeltetett is. Mert ha ebben kételkedsz, a legnagyobb tiszteletlenséget követed el Istennel szemben, és megbízhatatlan hazugnak tartod őt. Ha pedig nem vagy képes hinni, akkor könyörögj azért, amiképpen az előbb a másik sermóban is mondtam. (Megj.: A bűnbánatról szóló sermóban.)

19. Azután légy azon, hogy te is mindenkinek add át magadat közösségre, és senkitől se különülj el gyűlölettel vagy haraggal, mert a közösségnek, szeretetnek és egységnek ezzel a szentségével nem fér meg a viszálykodás és a szakadárkodás. Mások hibáit és szükségét a szívedre kell vened, mintha azok a tied lennének, és minden képességedet latba kell vetned, úgy, mintha ez viszont az övék lenne, amiképpen Krisztus teszi ezt veled ebben a szentségben. Azt jelenti ez, hogy a szeretet által egymásba olvadjunk, sok darabkából egy kenyérré és itallá váljunk, saját egyéni formánkat elhagyjuk, és egy közös formát öltünk. Ezért van az, hogy a káromlók, hamisan ítélezők és más emberek megvetői ebben a szentségben elkerülhetetlenül a halált veszik, amint Szent Pál 1Kor 11-ben [29. vers] írja. Mert ők nem azt teszik felebarátjukkal, amit Krisztustól várnak, és a szentség eléjük állít: semmi jót nem kívánnak nekik, nem éreznek együtt velük, nem veszik fel az ügyüket, amiképpen Krisztustól kívánják, hogy az ő ügyüket felvegye. Ezért azután megvakulnak, s nem tudnak mit tenni ezzel a szentséggel: csupán a jelenlévő Krisztustól félnek, őt akarják tisztelni kicsinyes imádságaikkal és ájtatoskodásukkal. S ha ezt megtették, azt vélik, ezzel minden kötelességüket megtették. Holott Krisztus azért adta a testét, hogy a szentség jelentését, a közösséget és a szeretetben való átformálódást gyakoroljuk, s saját természetes testünket kevesebbre becsüljük, mint a lelki testünket, vagyis az ő szentjeinek a közösségét. Ő sokkal fontosabbnak tartja ezt, s éppen

ebben a szentségben, hogy az ő és a szentek közösségének a hitét jól gyakoroljuk, és ez bennünk erősödjék, s mi ennek nyomán a mi közösségünket is jól ápoljuk. Krisztusnak ezt a szándékát azonban nem látják meg, s naponként nyakra-főre nagy buzgalommal tartják és hallgatják a miséket, de napról napra ugyanolyanok maradnak, sőt egyre rosszabbak lesznek, és ezt észre sem veszik. Ügyelj hát arra, hogy neked inkább kell törődnöd Krisztus lelki testével, mint a természetes testével, és szükségesebb a lelki testben, mint a természetes testben való hit. Mert ebben a szentségben a természetes (test) a lelki nélkül semmit sem használ: a szeretet által való átalakulásnak kell itt végbemennie, s ezt kell gyakorolni.

20. Sokan – nem törődve a szeretetnek és a hitnek ezzel a kölcsönösségével – abban bizakodnak, hogy a mise vagy a szentség, amint ők mondják „opus gratum ex opere operato”, azaz olyan cselekmény, amely önmagában tetszik Istennek, még ha azok, akik végzik, nem is tetszenek neki. Ebből azután azt következtetik, hogy mégiscsak jó minél több misét tartani, bármily méltatlan módon végzik is azt, mert káruk csak azoknak lehet belőle, akik méltatlanul végzik vagy használják. Vélekedjék ki-ki, ahogyan akar, de az ilyen mesebeszéd nekem nem tetszik. Mert ha így beszélünk, akkor nincs olyan teremtmény, sem cselekedet, amely önmagában nem lenne kedves Istennek, amint Gen 1-ben van megírva: Isten megnézte minden alkotását, és nagyon tetszett neki [1Móz 1,31]. Mi haszna annak, ha a kenyeret, bort, aranyat és minden egyéb javakat rosszul használjuk, noha azok önmagukban tetszenek Istennek? Bizony, csak kárhozát származik belőlük. Hát itt is úgy áll a dolog, hogy minél nemesebb a szentség, annál nagyobb kárt okoz a vele való visszaélés az egész közösségnek. Mert ez nem önmagáért rendeltett, hogy így legyen kedves Istennek, hanem miérettünk, hogy helyesen éljünk vele, hitünket gyakoroljuk általa, s ekképpen legyünk Istennek kedvessé. Nem eredményez semmi egyebet, csak kárt mindenütt, ahol az csupán *opus operatum*. *Opus operantis*-szá kell lennie. Amiképpen a kenyér és bor is csak kárt eredményez, ha nem élnek vele, bármennyire kedvesek is azok önmagukban Istennek. Nem elég tehát, hogy a szentséget végrehajtsák (ez az *opus operatum*), azt hittel venni is kell (ez az *opus operantis*). Attól kell félni, hogy az ilyen veszedelmes magyarázatokkal elragadják tőlünk a szentség erejét és hathatóságát, és a pusztán végrehajtott szentségre tá-

maszkodó hamis biztonságérzet következtében a hit egészen elhanyagolt. Mindez annak a következménye, hogy ebben a szentségben inkább Krisztus természetes testére figyelnek, nem pedig a közösségre, a lelki testre. Krisztus a keresztfán szintén ilyen Istennek tetsző „végrehajtott cselekmény” volt, s ez mégis a zsidók bukását okozta mind a mai napig, mivel nem használták fel ezt a „cselekményt” hittel. Ezért ügyelj, hogy a szentség számodra *opus operantis* legyen, vagyis ilyen cselekmény, amellyel élsz – és így Istennek ne önmagáért legyen kedves, hanem a te hitedért, és a vele való helyes élésedért. Isten ígéje ugyancsak önmagában kedves Istennek, de számodra káros, ha nem egyúttal énbennem kedves Istennek. Végeredményben az ilyenfajta fecsegés: *opus operatum*, *opus operantis*, mind haszontalan emberi beszéd, sokkalta inkább hátrányos, mint célravezető. De ki tudná mindazt a szörnyűséges visszaélést és tévhitet elsorolni, ami ezzel a nagyméltóságú szentséggel kapcsolatban napról napra elburjánzik. Ezek némelyike olyan kegyesnek és szentnek látszik, hogy szinte egy angyalt is megtéveszthet.

Egyszóval: aki a visszaéléseket meg akarja ismerni, az csak igazodjék ennek a szentségnek már említett használatához és hitéhez, ti. hogy legyen a lelke megszorodott és éhes, amely hőn kívánja Krisztus egész gyülekezetének és az egész keresztyénségnek a szeretetét, segítségét és támogatását, s ne kételkedjék abban, hogy ezt hittel el is nyeri, azután pedig ugyanazzal a szeretettel közölje önmagát mindenkivel. Aki nem ilyen módon intézi és rendezi a mise hallgatását, illetve a mise mondását, vagy a szentség vételét, az tévelyeg, és nem üdvösségére él ezzel a szentséggel. A világot azért árasztja el dögvész, háború és egyéb szörnyű pusztítás, mert mi a sok misével csak annál inkább eljártsszuk a kegyelmet.

21. Jegyezzük még meg, hogy mennyire fontos ez a szentség azoknak, akiket a halál vagy egyéb testi és lelki veszedelem környékez meg: hogy ne maradjanak egymagukban, hanem Krisztus és az összes szentek közösségében erőt nyerjenek. Ezért rendelte és adta azt Krisztus is tanítványainak a legnagyobb szükség és veszedelem idején. Mivel pedig mi mindannyian naponként körül vagyunk véve mindenféle veszedelemmel, s végül meg kell halnunk, ezért az irgalmas Istennek szívünk mélyéből és alázatosan hálát kell adnunk azért, hogy olyan kegyelemteljes jegyvet adott nekünk, amellyel – ha hitünkkel ragaszkodunk hozzá – a

halálon és minden veszedelmen átvezet, és magához Krisztushoz és az összes szentekhez von minket. Azért hasznos és szükséges is, hogy Krisztus és az összes szentek szeretete és közössége rejtett, láthatatlan és lelki (szellemi) legyen, s mi annak csupán testi, látható, külső jegyét kapjuk. Mert ha ez a szeretet, közösség és támogatás nyilvánvalóvá lenne, akárcsak az időleges emberi közösség, akkor ez nem nyújtana nekünk erősítést, sem gyakorlást abban, hogy a láthatatlan és örökkévaló javakban bizakodjunk, avagy azokat kívánjuk, hanem csupán időleges, látható javakban való bizakodásban szereznénk gyakorlatot, s azokat annyira megszoknánk, hogy nem szívesen adnánk fel őket. Nem követnénk Istent, csak akkor, ha látható és kézzelfogható dolgok lennének előttünk. Ezek azonban megakadályoznának abban, hogy valaha is Istenhez jussunk. Minden időleges és érzékelhető dolognak el kell tűnnie, nekünk pedig meg kell tanulnunk nélkülözni őket, ha Istenhez akarunk jutni. Így hát a mise és a szentség olyan jegy, amelyen gyakoroljuk és szoktatjuk magunkat ahhoz, hogy minden látható szeretetet, segítséget és vigaszt elhagyjunk, és Krisztusnak és szentjeinek láthatatlan szeretetére, segítségére és támogatására merjünk hagyatkozni. A halál minden látható dolgot elragad – elszakít az emberektől és a mulandó dolgoktól. Ezért ellenében a láthatatlan, örökkévaló dolgok segítségére van szükségünk, s éppen ezeket nyújtja nekünk a szentség és jegy. Ehhez kell tehát hitünkkel hozzátapadnunk, mindaddig, míg érzékelhetően és nyilvánvalóan is meg nem kapjuk őket.

Ez a szentség tehát olyan gázló, híd, ajtó, hajó és hordágy, amelyen és amelyen keresztül ebből a világból az örök életbe megyünk át. Ezért függ minden a hittől: mert aki nem hisz, hasonló az olyan emberhez, aki vizén akar átkelni, de annyira meg van rémülve, hogy nem bízik a hajóban, s ezért ott marad, és sohasem üdvözülhet, mert nem mer felülni és átkelni. Ez az érzékes gondolkodásnak és a gyakorlatlan hitnek a következménye: ez teszi olyan keservessé a halál Jordánján való átkelést, az ördög pedig ugyancsak rettentő módon táplálja ezt.

22. Ennek hajdani előképét Józsué könyve 3. részében találjuk. Miután Izráel fiai száraz lábbal keltek át a Vörös-tengeren, ami a keresztségnek az előképe, ugyanúgy keltek át a Jordánon is. A papok a szövetség lédájával megálltak a Jordán folyó közepén, a víz elfolyt előttük, mellettük

pedig hegyként torlódott fel: ez ennek a szentségnek az előképe. A papok viszik és tartják a szövetség ládáját a Jordánban, valahányszor prédikálnak és kiosztják ezt a szentséget: Krisztust és az összes szentek közösségét, a halálban vagy veszedelemben. Ha mi ilyenkor hiszünk, akkor elfolynak előlünk a vizek, azaz a mulandó, látható dolgok nem árthatnak nekünk, hanem elkerülnek bennünket. Az mellettünk lévők azonban magasra tornyosulnak: ezek a halál órájában nekünk támadó szörnyű képei annak a világnak, amelyek azzal rémítenek, hogy elborítanak. Ha azonban nem hökkenünk meg, hanem erős hittel megyünk tovább, akkor száraz lábbal, kárvallás nélkül jutunk el az örök életre. Jegyezzük meg tehát, hogy két fő szentség van az egyházban: a keresztség és a kenyér. A keresztség új életre vezet be ezen a földön, a kenyér pedig a halálán át az örök életre visz. Ennek a kettőnek az előképe a Vörös-tenger és a Jordán, valamint a Jordánon túl és innen fekvő ország. Ezért mondta az Úr az utolsó vacsorán: Nem iszom többet ebből a borból, míg majd újonnan iszom veletek az én Atyám országában [Mt 26,29]. Ilyenképpen ez a szentség teljesen a halál elleni erősítést és az örök életre való bejutást szolgálja, és ezért rendeltetett.

Befejezésül: ennek a szentségnek a gyümölcse a közösség és a szeretet, amely erőt ad a halál és minden gonosz ellen. A közösség pedig kettős: egyik az, hogy mi Krisztus és az összes szentek javában részesülünk; a másik pedig az, hogy mi adjuk oda magunkat minden keresztyén ember javára, amennyire csak képesek vagyunk és ők kívánják. Ekképpen az önző szeretet ezzel a szentséggel önmagát irtja ki, és helyet enged a minden ember iránti önzetlen szeretetnek: így lesz a szeretetben való átalakulás révén egy kenyér, egy ital, egy test, egy közösség – ez az igazi keresztyén testvéri egység. Lássuk azért most, hogyan viszonylanak ehhez azok a pompázó nagy „testvéri közösségek”, amelyekből most olyan sok van.*

Fordította: Dr. Wiczian Dezső

* A sermo második, kisebb része ezekről a testvéri társulatokról (Bruderschaften, confraternitates) szól.

Luther Kiadó
Magyarországi Luther Szövetség
Budapest, 2011
Felelős kiadók: Kendeh K. Péter, Fabiny Tibor

Nyomdai kivitelezés: Mondat Kft. www.mondat.hu
Felelős vezető: Nagy László

ISSN 1217-7520 (Magyar Luther Füzetek)
ISBN 978-963-9979-30-7